

ՄԵԼԵԼԵՆ

Palmolive

ՀԱՐԱՐԱՐԵՐ

ՄԵԼՈՅԻՆ

ՊՐԿՆԵՐ ԵՎ ՔՐԱՊՐԿՆԵՐ

1908

ԵՍՅՍՆ 387 ՏԱՐԻ

10 ՅԱՆՆԵՐՈՒ ԹԻԻ 24

ՆՍԱԿԻ ՏՈՐԵՆ

Ս. ՍԱՐԳՍԻԱՆԻ ԴԻ

ԻԶՄԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽ. ՏՈՐԵՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽ. ՏՈՐԵՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ	Բանասիրական	553
Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ	Սիրային Փիլիսոփայություն	558
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Համր Սէր	559
Ս. ԴԱԻԹԵԱՆ	« Մեկենասները »	565
Ա. ԱՅՎԱԶԵԱՆ	Եպիսկ. Չեռնադուծիւն	569
Յ. ԱԼՓԻԱՐ	Քանյքի Դաղիկներ	572
	Յո ին. Բարուծիւնեան	574
Մ. ՈՒՂՈՒՐՂԵԱՆ	Կարճ Պատասխան մը	574
	Լրաքաղ	576

ԶՐԶԱԲԵՐԱԿԱՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել ձեզ թէ Տիար Զարեհ Ո. Ոսկանեան, անուանած ենի փոխ-գործակալ հրդեհի ապահովագրական Royal Exchange ընկերութեան Իզմիրի մէջ:

Կ'յուսակ թէ պիտի բարեհաճիք պատուել զիմ ձեր վստահութեանք, խնդրելով որ ընդունիք Տ... մեր յարգանաց հաւատարմի

Շ. ՈՒԻԹՅՈԼ ԵՒ ԸՆԿ.

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ «Ա. ՄԱՍԼՈՅ»

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԵՒ ԵՌԱՄՍԵԱՅ

ՏԱՐԵԿԱՆ 65 զրշ. 15 ֆր.

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 35 » 8 :

ՀԱՏԸ 5 զր.

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՏԱՐԵԿԱՆ 50 զրշ. 12 ֆր.

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 25 » 6 :

ՀԱՏԸ 40 փարս

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'ծախուի ինչպէս բաղարիս նոյնպէս եւ Կ Գօլիսի մէջ և կեդրոնատեղին ու միակ գործակալն ՏԻԱՐ ԱՐԻՍ ՖԻՆԱՆՏԵԱՆ Պապ - Ալի, Ճիմալ Օզու փողոց Բ. 20:

Կ'շտուի նաև բոլոր քրտագրականներու և ծխախոտներու մօտ: Ուղղակի բաժանորդագրուիլ փափաքողք պէտք է զիմեն խմբագրութեան:

Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومی — ازمير

آر. وليان مامول غزني - صاحب امتياز ومدير مسئولی

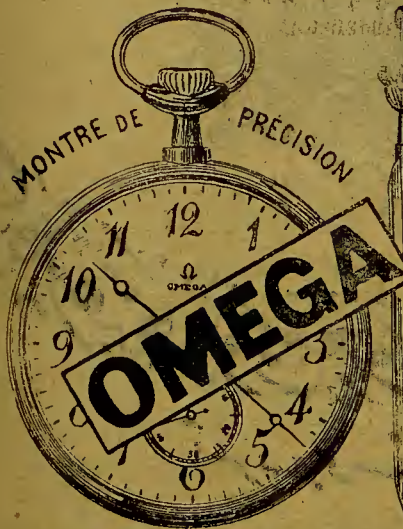
ՊՆ. Mamourian Fils — Smyrne

Օ Մ Է Կ Ա

ՏԻԵԶԵՐԱՀՈԶԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԻՐԱՊԵՏ ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ

ՀԱՍՏԱՏԱԼ 1848ԻՆ

ՕՍԷԿԱ ՈՍԿԻ ԱՐԾԱԹ ՆԻՔԷԼ ԳՈՂՊԱՑ ԺԱՄԱՑՈՅՑ ԵՐ

ՕՄԷԿԱ Մեծագոյն մրցանակ 1900ի Բարիկի ցուցահանդէսէն:

ՕՍԷԿԱ. — Այս ժամացոյցերու յատկութիւններն են՝

Ճշգրտահամբիւն, տակաւնամբիւն և նորոգութեան գիրին միջոցներ:

ՕՍԷԿԱ Դիւրամառչելի գիներով ծախուած ժամացոյցերու ամենէն սքանչելիներն են:

ՕՍԷՍԵ Ամեն մարդու գործ պանին մէջ գտնուելիք միակ ժամացոյցն է այս: ՕՍԷԿԱ

Անմրցելի, անբաղկատելի միակ ժամացոյցներն են այսքան:

Դիտել առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Հախա - Պէգեպէն Թիւ 2 — Եզմիր

Երեւանի փամբաւարանի մէջ կան շատ մեծ միջոցներ, որոնք առկա են անոսի ժամացոյցներու, որոնց և էրկեր, համար շարաներ գտնարեղէններ ինչպէս նաեւ ժամացործներու և ամբիւրջներու յատկ ամէն տեսակ գործիքներ:

Յանձնարարութիւնը փոքր ևս պարտաւոր էր կերպով ևս կատարուին:

Լ Է Ս Օ Վ Ե Ր

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՍ

ՊԵՐՏԵՐՈՒՆ ԴԵՐ 35 ՀԱՆՔԻՆ ԴԵՐ 35

Դրամագրութիւն	10,000,000
Վերադարձ	2,000,000
Պահեստ	1,191,000

Եւ ոչ մէկ ընկերութիւն ԼԷ ՍՕՎԵՐԻ չափ կրնայ այնքան նպաստ կատար պայմաններով ապահովագրել Տուն, Կարասի, Ապրանք ևն:

ԱՆՍՈՒՅ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ԱՆՍԻՋԱԿԱՆ

Առեղի տեղեկութեանց համար դիմել ընդն գործակալութեան գրասենեակներն Շիշեանի: Առաջին անգամ Թումանյանի վրայ

ՏԻՐԱՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

حکومت عثمانیہ
 انگریزوں کے لئے
 انگریزوں کے لئے
 انگریزوں کے لئے

ՀԷՐԷՔԷԻ ԿԱՅՄԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
 ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

ՀԷՐԷՔԷԻ ԿԱՅՄ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ Հանրածանոթ և համառոտ
 առաջադրվածներն կ'գտնուին այժմ իզմիրի մասնաճիւղին մէջ, նոյն
 իսկ եւրոպական նմանօր նոյն յետսկներ գերազանցող,

ՄԵՏԱՔՈՆ ԵՐԶԱԶԳԵՍՏՅՈՒՆԵՐ

ՊԼՈՒԶԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՏԵՍ և ՄԵՏԱՔՈՆԵՑ ԿԵՐՊԱՆԵՐ
 ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔՈՆԵՑ ՍԱԼՓԱՆԵՐ, ՄԵՏԱՔՈՆԵՑ ԹԱՇԿԻՆ, ԿՆԵՐ
 ԳԱԶՄԻՐՆԵՐ, ԶՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԵՏՃՈՏԷՆԵՐ ԵՒՆ ԵՒՆ

Կ'արժէ աչքէ անցնել ինչ որ իրապէս գրասիւ է՝ սակայն ո՛չ առատ

ROYAL EXCHANGE ASSURNACE

FIRE LIFE

A. D 1720

C. WHITTAL & Co

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԵՆՃ

ԱՄԵՆԱԿԵՆ Ե՝ ԱՌԱՋՆԱԿԱՆ ԳՆԵԳԼՈՎԱՆ

ՇՊԱՀՈՂԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ Ե՝ ԿԵՆԱՑ

Հիմնեալ 1720 ին 1 ՕԿՏՈՐ

Գոյ Ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. ֆոլդ: Վճարեալ ապա
հաճախորդներու 1720 և 42,000,000 Անգլ. ֆոլդ:

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻԻՂ

Ռոյալ Էքճենշ Անգլիական Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ հրդեհ
և անոնք անուսկ կ'ախտածը կարաւիք և Ապրանք նպատաւոր պայ-
մաններով:

Ընկերութեան սկսածնքն է վեառաց անմիջական և արդար հասնցում
երկու տարուան կամ արեւի ապահովագրութեանց համար յատուկ
շեղչ յը կ'արուի:

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻԻՂ

Ընկերութիւնն ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ

⁰ Աւերաջց կէտնիի տեսութեան վրայ

²⁰ Խառն Ապահովագրութիւն

³⁰ " " Եւ կրկին դրաւագրութիւն

⁴⁰ Տղոց ծոճի Կրտսեպիւնովսը Եւ աղ պարսնաներով:

⁰ Ընկերութեանը ապահովագրութիւն

Աւերաճանրամանութեանց համար զիմիւր ընդհանուր զործակալն
ու Չմուտիւ և շրջակայից ի Ֆրանկաց թաղ Կրտսեպիւնները

ՇԱՐԼ ՌԻԹՕԼ և ԸՆԿ

C. WHITTALL & Co

կամ քննիչ պատուիրակին

C. O. OSCAN — Կ. ՍԿԱՆ

20. ՆԱՐԱՅԱԾ

ԷՔ

ԿԵԱՆՔԷՆ

Տկարակազմ է, ուժե ինկած է, փափկիկ կամ է. Է. ի գետն խոնորում է,

Ուսի փութացէ գործա-

ծել սննդարար,

կազդուրիչ եւ

վերանորոգիչ

Միտ պահ
չեցէ այս
դրոյն զի
սքս մար
որ էմի
Սփոքի
է:

ԷՄԻԻԼՍԻՕՆ

ՍԻՐԹԸ

պատրաստում է մորի ական իւր
ի Է. սոսայի հիբոսոսիթուլ, ու
բազմաթիւ ցիւքեր՝ բացարձակապէ
մաքուր եւ ընտելեմ. բաց աւսի, այնպի
սի եղանակաւ մը պատրաստում է
մարտդուքիցն խիստ դուրիւն է:

Յ. Զ. ԼԿԱՏԻՒՍ
կը ծախսուի բոլոր ընդարանները
ՅԱՐՍՏ. Ի. ՆԱՅՏՍՏ. Ս
եւ բոլոր դերձ սերեանդներ:

Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ՃԻՊՈՒԴԻ

Իր բարեկամներուն պատիւ ունի
ծանուցանել թէ 1 Յունի. 1908էն
սկսելով հիմնած է առեւտրական
սուն մը, որ յանձնակատարու
թեամբ, ներածումով եւ արտածու
մով պիտի գրագի:

Մասնաւորապէս ուշադրութիւն
կը հրաւիրէ Մօքայի եւ Հարարի
աշուուպոյն սուրճներու վրայ, ու
րոնցմէ պատրաստ է 3 եւ 5 թիւնոց
պարկերով հայթայթել աժան գի
նեքով:

Հասցէն

R. VORPERIAN—DJIBOUTI
(Côte Française des Somalis)

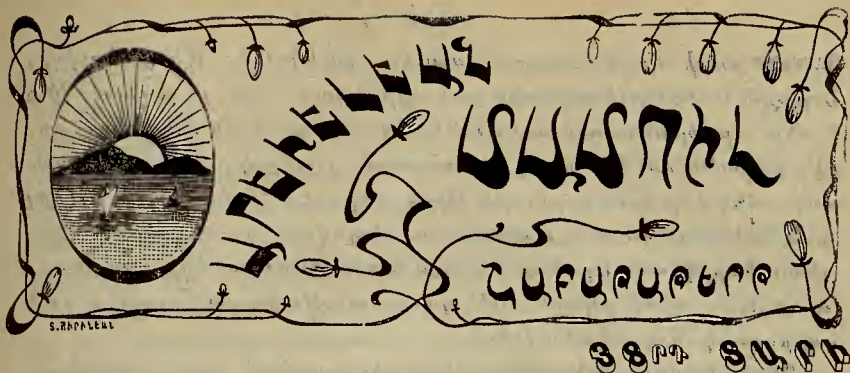
ՈՒԷՍԹԵՐՆ
“WESTERN”

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵՒԼ 1857-ին

Այս անգլիական կարեւոր ընկե
ութիւնը կապահովէ ընդդէմ հրե
պեհի եւ ծաղախի վտանգներու:

Իզմիրի բնակչութիւնը զործակալ
արտօնում է յանուն ընկերութեան
անպահովագրէր կնքելու նշանն ար
դարացի պահանջումներուն հատու
ցում տալու փութանակի եւ մեծ
առաւարձեանութեամբ:

Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի
եւ Այտընի կուսակալութեան

10 ՅՈՒՆԻՍ 1908

ԹԻՒ 24

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ *

Տխար Կ. ԳԱՅԻԳԵԱՆԻՆ

Դարձեալ «ծծմոր».— Բուսագիտական սխախտում. շարք.— Յախտուն
յարձակում ֆրանսիաց. բառագիրներու դէմ. — Տգիտական
կշտամբանք հայ բժիշկներուն ուղղութեամբ:

Բանի որ ձեր անտուանալի յօդուածի առթիւ բառագիրական—
բառադրական ձեւի վրայ կը գտնուինք՝ աւելորդ չպիտի ըլլայ ցոյց
տալ բաղմոթիւ կտրել որ վրիպակներ եւ այս կարգէ՝ իսպառ վտան-
գող է. թէ միայն ձեր բուսագիտական հմտութիւնը ալլ նաեւ ուշա-
գրաւ կերպիւ երեւան հանող այն վերիվերող եղանակը՝ որով ձեր
ուսումնասիրութիւնները կը կատարէք, և որ բացայայտ կը ցոյցնէ
թէ ձեր աշխատասիրած Հայ-բուժակը լուրջ երկ մը չպիտի կրնայ
համարուիլ:

Դուք քննութիւն չէք սիրեր: Bardane բուսաբանի խառն ի իւր-
առն համանշանակ կը ցոյցնէք ի մէջ այլոց՝ նաեւ Coupeau որ
Bardaneի գրուիլն տրուած սամկական անունն է. Lappe, այս ալ
սխալ, պէտք էիք գրել Lappa* (Bardaneի լատիներէն անունը). Lappa
major, այս ալ սխալ, Lappa major Bardaneի գեղական տեսա-
կին (Arctium lappa) զանազանակներէն (variétés) մին է: Bardaneի
Herbe aux teigneux ռամկական ուրիշ հոմանիշն ալ ինչո՞ւ չէք դը-
րած, տիար Գաբրիէան, զուք սիրահար ռամկաբաներու: Սա ալ
աւելցնենք, տիար Գաբրիէան, որ մենք մերժելի գտանք Bardaneի
տալ ձեր առաջարկած իրր թէ ժողովրդական Սիրողիկ-թուփ, Սի-
րողակ ան, արմար անունները՝ պարզմիտ հէքեաթի մը վրայ հիմ-
նուած: Սիրողիկ-թուփ արդէն սխալ մ'ալ է գիտութեան առջեւ:

* Տե՛ս Թիւ 23, էջ 529:

Bardane քուշի մը չէ, տիար բուսագէտ, տունկ մ'է: Մենք Բարիգի, Նորայրի և Տէմիրճիպաշեանի բառագրքերուն հետ ընդունած ենք և մեր նոր Ֆրանսահայ բառարանի մէջ ևս պահեցինք ճշգրիտ և արդէն ընդունուած կոտորակ գտնուական գեղեցիկ բուսաբանութիւնը: Երբ ասկայն արժէք կամ կարեւորութիւն տալ չէք երեւիր սա՛ պարզ պատճառով որ դուք չէք գտած ու ժողոված զայն, այնպէս չէ՞, տիար Գաբրիէան: Արդեօք ինչպէս պիտի փառաբանէիք այդ բառը, (և տեղն ալ պիտի ըլլար), եթէ դուք ծանօթացուցած ըլլայիք զայն հայ բուսական գրականութեան:

Ուրիշ կարգէ քննութիւն մ'ալ կատարենք՝ որու արդիւնքը՝ ինչպէս կը գուշակուի՝ պիտի ըլլայ անգամ մը ևս ապացուցումը ձեր ուսումնասիրութեանց իսպառ հարեւանցի եղանակին: Կ'ընդունիք ու կը խոստովանիք թէ հայ առիկէն գործածուած բուսաբանութեան մէջ «փափուկ տեղանքներ վիրաւորողներ» ալ կը գտնուին, այլ կ'աւելցնէք թէ Ֆրանսերէն սամկական բուսանուններու մէջ ևս կը գտնուին այնպիսիներ, և իբր օրինակ կը յիշէք Pet-d'âne և Curette-Cul!!! բուսանունները: Դուք չէք ուզեր հասկնալ, տիար Գաբրիէան, չէք հասկնար մինչ ցվերջ թէ բուսաբանական գրութիւններ այդ և ատոր նման բառեր չեն ընդունած երբէ՛ք պաշտօնական գործածութեան համար, այլ զանոնք կը յիշեն միայն և միայն անգէտ ուսման հասկցնելու համար թէ ո՞ր տունկին կամ թուփին կամ ծառին վրայ է խնդիրը: Pet-d'âne սամկական հոմանիշն է միայն գիտութեան ընդունած Onopordeի՝ որ բառին անպատշաճ խնամքը սքողած է գէթ: Դուք, տիար Գաբրիէան, ուսմանուններու պաշտոց, ինչպէս չգիտցեր էք նշանակել նաեւ երկու թանկագին բառիկ հոմանիշներ, Chardon aux ânes, Epine blanche: Անցնինք հոտած ու գուհիկ Pet-d'âneի վրայէն՝ քիչ մ'ալ ուսմիկ ու ազեղ Curette-culը քննելու համար՝ որ ձեր յոյժ անուշադիր գրչին տակ այլափոխուած՝ բնականապէս անգամանակի պիտի ըլլար որ և է բառարանի կամ բուսաբանական գրութեան մէջ: Տեսէ՛ք, տիար Գաբրիէան, որ ձեր նախասիրած ու պաշտած ուսմանուններու մասին իսկ կը սխալիք, ո՞ւր մնաց գիտական անուններու՝ որոնց արդէն կարեւորութիւն չէք տար:

Curette-cul գրածնիկ զժուար չեղաւ մեզ գուշակել թէ Gratte-cul ուսմական ազեղ բառն է, հոմանիշ՝ գիտութեան ընդունուած Eglantine սիրուն բառին՝ որ Eglantierի (վայրի վարդենի, մատրենի) ծաղիկն է ու հայերէն՝ կը թարգմանուի Մատուր: Ֆրանսացի ուսմիկը Gratte-cul կ'անուանէ զանոնք, քանզի «մատրենի ծաղիկներուն կը յաջորդեն ձուածել երկընկիւն պտուղներ՝ որք հասունցած տաննին բուսար կարմրութիւն կ'առնուն ու ամուր աղուամազերով պատած հոտեր կը պարունակեն: Այս աղուամազերը եթէ փակչին մասի կամ որ և է մերկ մասի մը՝ նեղիչ քերուքուք մը կը պատճառեն,

այս պատճառաւ ահա Մարտինի պտուղները Gratte-cul անուն առած են։» Տե՛ս Փրնս. բառագիրք բժշկական գիտութեանց։ Այլ քանի որ այսպէս՝ տիար Գաբրիկեան, ի՞նչու և ի՞նչպէս ձեր հմուտ զրշի տակ Մարտինի պտուղը սամկորէն Gratte-cul՝ ձեր լեզուով Curette-cul՝ կը դառնայ ու հայերէնն ալ կ'ըլլայ «խողի մատուր»։ Այս «խողի»ն սլակից հանեցիք, տիար Գաբրիկեան, ձեր ճանչցած սամկիւր «խողի մատուր» ունի՞ արդեօք։ Այս անհեթեթ սխալին վրայ կ'աւելցնէք սամկական խանդով յախչողական անձունի գիտողութիւն մ'ալ իրը թէ գիտութիւնը նուիրագործած ըլլայ Pet-d'âne, Gratte-cul տգեղ անունները, ու հետեւաբար «անոնց խաթերը դպչող չըլլար» եղեր։ Այլ ս'իջ ըսաւ ձեզ այդ բանը՝ տիար Գաբրիկեան, սլակից առիք այդ անհեթեթ կարծիքը որ գիտութիւնը՝ գէթ երեւոյթով սլարկեղտ իր Onopordeն ու Eglantine սիրուն քսոն ունեցող ու գործածող գիտութիւնը նուիրագործած ըլլայ իր ծանրութեան անվայել այդ բուերը՝ զոր ձեր բոլոր սամկապաշտութեամբ հանդերձ գուք իսկ «տգեղ» կը հռչակէք։ Անգամ մը եւս կրկնեմ որ լաւ հասկնաք, տիար Գաբրիկեան, գիտութիւնը այդպիսի սամկական անուններ ոչ կը գործածէ և ոչ ալ պէտք ունի գործածելու. պաշտօնական ճշգրիտ ու լուրջ անունինքով կը գնէ սամկականը՝ ինչպէս արդէն ըսինք վերը՝ միայն և միայն բոյսին ի՞նչ ըլլալը ժողովուրդին հասկցնելու համար՝ անոր հասկցած լեզուովը։ Այդ պատճառաւ ահա և մի միայն ա՛յդ պատճառաւ կը գտնէք դանոնք բուսաբանական գրութեան մէջ իւրենց գիտական ընդունելի անուններուն առջնիքեր։ Յոյց տուէք մեզ թէ ս'րն է այն ֆր. Բուսաբանութիւնը որ միմիայն սամկի բուսանուններով հրապարակ ելած է ու ձեր բարձր հաւանութիւնն ստացած։

Դուք, տիար Գաբրիկեան, որ բուսաբանական սամկական լեզուի բոլոր հմտութիւննիւ հոգ տարած էք փայլեցնել երեք յաջորդական յօդուածներու մէջ՝ ճիշդ թափելով արժեյնիւ ձեր սրտորաստած «Հայ-Բուժակ»ը, կը պորձենաք թէ մինակ Սվազի գաւառին մէջ 800է աւելի բոյսերու անուններ հաւաքեր էք եղեր «Խրաքանչիւր բոյս առ նուագն 3-5 համանշանակներով», (ի՞նչու կը քաշուիք ըսել 8-10)՝ համանշանակներով, ինչպէս կը տեսնուի Bluetի, Rhinanteի, Delphiniumի առթիւ), ըսել է՝ վեր վար 200 պակաս լեցնող բառ եթէ ոչ չառ պակաս։ Կը հարցնեմ ձեզ, տիար Գաբրիկեան, թէ «թափի-փուկ ծանօթութիւններով» (ձեր իսկ խօսքն է այն), և մեր կողմանէ կ'աւելցնենք այսքան տհաճ ին անհոգութեամբ և այսքան աննւրեղի անուշադրութեամբ հաւաքուած ստեղծ հակառակոն ու գրեթէ միշտ հակապիտան սամկի բուսակոյտերով ի՞նչ ցաւալի կերպով ժխտական ծառայութիւն մ'է այն՝ զոր կը մատուցանէք հայ բուսաբանութեան։ Կ'ուզէ՞ք մեր կողմէ անկեղծ յայտարարութիւն մը լսել, տիար Գաբրիկեան։ Մենք ձեր յօդուածին մէջ իրար

վրայ կուտակուած խառն ի խուռն բուսերէն միայն մէկ չնորհքով բուսանուն գտանք ու գոհունակութեամբ արձանագրեցինք մամլոյ յանձնուած մեր Ծրաներէն առձեռն Բառգրքի մէջ, այն է Salicorne, Մոմիկ, և ոչ ուրիշ բառ, ինչ որ մեծ պատիւ մը չրերեր անշուշտ Հայ-Բուժակին։ Կը սիրենք հաւատալ թէ այնքան ու այնքան անճշգրտեանց մէջ գոնէ՛ Մոմիկը ճիշդ համանշանակ մը եղած ըլլայ Salicorneի։ Միայն թէ հոս եւս ունիք երկու սխալներ — արդէն վրէպէ ու անճշգրտեանէ զատ ի՞նչ ունիք, տիար Գաբրիկեան — զորս հարկ կը համարինք ուղղել։ Salicorne գիտական բուսաբանութիւն չէք մոռնար անոր՝ իբր Լամկական անհրաժեշտ հոմանիշ՝ Passe-pierre անունը — ի՞նչու Perce-pierreն ալ չէք նշանակած — և ձեզ սիրական այդ Լամկանունի առթիւ հայկաբանութեան գեղեցիկ դասեր ալ կուտաք մեզի։ Այլ եկո՛ւ տես որ Passe-pierre՝ (ինչպէս նաեւ Perce-pierre) անմահ Լիդրէէ ճշգրտած՝ հոմանիշն է Bacile գիտական բուսանունին։ Ասկէ զատ Salicorneի իբր ճշգրիտ հոմանիշ կը նշանակէք նաեւ՝ այս անգամ լատիներէն Salicornia herbacea, ինչ որ անճշգրտեան մ'է դարձեալ։ Ի՞նչ տեսակ անոյշ ջրի Բուսաբանութիւն ձեզ առաջնորդ ընտրած էք, տիար Գաբրիկեան։ Պէտք էք գիտնալ թէ Salicorne տունկերու անուն մ'է իր տալը քսանի չափ տեսակներ պարունակող՝ որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ ձեր յիշած Salicornia herbacea, արջառ ու ոչխարէ փնտուռած այդ բոյսը։ Այս ալ սխալ ուրիմն . . . :

Քիչ մը վերը Լիդրէի անունը տուինք, տիար Գաբրիկեան։ Լըսած էք ձեր բռնած շաւղի տրամագծօրէն հակառակ՝ միայն ու միայն ճշգրտութիւն փնտռող այդ ճշմարտապէս գիտունին ու մեծ բառագիրին անունը, ա՛յն անմահ բառագիրին՝ որ Ակադեմիոյ բառարանին և ուրիշ ամէն բառարաններու գրական ու նա՛եւ գիտական անթիւ սխալներն ուղղած է իր անժխտելի հեղինակութեամբ, և իր բոլոր ճշգրտներն ընդունուած են նոյն իսկ Ակադեմիայէն։ Այլ դուք Լիդրէի հետ դորձ չունիք, այնպէս չէ՞։ Եւ իրօք ճշգրտեան խօսք ընել ձեզ հետ՝ տիար Գաբրիկեան, աւելորդ իսկ է։ Այլ փակենք վերջապէս սխալներու յատկացեալ սա կրկնորդ գլուխն ալ։ Սակայն փակելէ յառաջ պզտի քննութիւն մ'ալ ընենք բուսաբանութեան դուրս ձեր քանի մը բառակրական յիստորութեանց վրայ՝ որոնցմով Լամկական բուսանուններէ զատ գաւառական աստացուածներու ճոխութիւնն և անգուգական գերազանցութիւնը ապացուցանելու ձեր ջանքին մէջ դրուատեօք կը յիշէք հետեւեալ ձեւերը՝ Լաւագոյններն անշուշտ՝ զոր պրպտած դտած ըլլաք, և զորս առջեւ կը քէքք որպէսզի գործածութեան մէջ մանեն օր յառաջ։ Մէկը Ըռմպանը ծառն հանել, Ըռմպինը հանել (մեծամեծ պաւառներ տալ, Ուլիմպին բարձունքը հանել, բանի մը գինը չափազանց բարձրացնել)։ Դուք ձեր Հայ-Բուժակը «Ըռմպանը ծառը կըը

հանէք», տիար Գաբրիկեան : Զեր գոհունակութիւնը մեծ պիտի ըլլայ անշուշտ ձեզմէ մասնաւորապէս յանձնարարուած այդ ռամկական անծանօթ ձեւի կիրարկութիւնը սեանելով : Այլ շատ կը վախնանք որ Սերաստիոյէ դուրս՝ ուսկէ կ'արձակէք ձեր իմաստուն պատգամները, աշխարհի մէջ ցիր ու ցան հայ ժողովուրդին ոչ մէկ մասը պիտի կրնայ հասկնալ այդ թանկագին Ըռմպանին նշանակութիւնը, ոչ մէկը իր կողմէ զայն գործածելու անհաւանական պարագային մէջ պիտի գտնուի : «Ինք լու մը, լեզուն ըռմպումը» կ'ըսեն եգեր (անշուշտ Սերաստիոյ մէջ) կամապաշտ տղու մը համար : Այդ ձեւն ալ ապահովապէս ոչ հասկցող և ոչ գործածող պիտի ըլլայ Պօլսահայ խօսակցութեան ու գրականութեան մէջ : «Փորը այր չկայ, Փորուն գարնես այր մը չկըլը» (սխառ տգէտ մէկն է) : Այս խորթ և անճոռնի ձեւերն ալ առաջիններուն նման անկարելի է որ յաճախորդ գտնեն մեր մէջ : Գալով սոյն նշանակութեամբ ձեր յիշած և նոյնպէս յանձնարարած երրորդ գոհարին՝ «Այբը տեանէ՛ր» բէնը մեհքեմէն կը տանի» : Տաճկաստանի կարծենք ամէն կողմերու ռամիկը կը գործածէ զայն հարկ տեսած ժամանակը, այլ իր օտարախառն գաւիթիկ ձեւին համար, (բացի տիար Գաբրիկեանէ) ոչ մէկ գրական հայու մտքէն կ'անցնի անոր կիրարկութիւնը՝ բայց միայն թերեւս զաւելտական գրութեան մէջ՝ ուր օտար տարրը կը խառնուի յօժարակամ խօսուածքն աւելի ծիծաղելի դարձնելու համար : Ուրիշ ձեւ մ'ալ կը յիշէք զբուստեօք, Կանանչ ուտիլ (հասոյթը առաջէն ուտել) : Այդ ձեւն ալ Սերաստիոյէ դուրս՝ կարծենք ամէն տեղ անհասկնալի մնալու դժբաղդութեան պիտի լինակի : Այդ բոլոր ռամկական սասցումները՝ տիար Գաբրիկեան, որք ձեր հիացումը կը շարժեն, թեպէտ ձեզմէ յանձնարարուած՝ անկարելի է որ ընդունուին ու գործածութեան մասին, քանի որ, լաւ ի միտ առէք զայս, դաւաճական լեզուն տիրող գրականութիւն մը չունի և Պօլսահայ գրականութիւնը հետեանալու վրայ է գաւառականին զարգացած կազմուած՝ տեղի տալու անիրականալի պարագայէն : Դիտէք արդէն որ գաւառական ու չիմ գրիչներ խոնկութեամբ որդեգրած են արդէն Պօլսահայ իշխող լեզուն՝ զոր մեզ նման կը դործածեն իրենց գրութեան մէջ : Քիչեր կը գտնուին իրենց յօդուածներուն մէջ խառնող դաւառական ինչ ինչ բառեր որք ֆլաւ կուտան գրութեան՝ պարբերութիւնը անհասկնալի բնագոյնով՝ ու միեւնոյն ժամանակ խորթ հնչելով գրական ականջներու : Այդ բառերէն քանի՞ հոտը, տիար Գաբրիկեան, կրցած են շրջաբերութեան մէջ մտնել : Իսպառ աւելորդ գիտողութիւն մ'ալ, Eau-de-vieի առթիւ կ'ընէք՝ որու ռամկական համանշանակ մը՝ Հոգեջուր բառը գտեր էք՝ և զոր կը յիշէք «սանքալով», ու այնպէս հաւատարմով թէ այդ պատճառաւ «օղեմոլները ըռմպանը ծառը պիտի հանեն» զձեզ (այս դաւառական ձեւի երկրորդ կիրարկութիւնն է որ կ'ընենք ձեզ հոճելի ըլլալու համար) : Այլ միթէ

Eau-de-vieի հոմանիշ Օղի հանրածանօթ գրական բառը և անոր
առմկական հանրածանօթ ձևը՝ ձերմակ ջուրը չունի՞նք արդէն, ո-
րու առջեւ անդործածութենէ պիտի ոսնի՝ պիտի ձուլի յաւէտ՝ ան-
ծանօթ Հոգեջուրը՝ զձեզ «ըմօցանը ծառը հանուլով» հանդերձ. եր-
րորդ հաճոյակատար կիրարկութիւն՝ որ պիտի տեսնէք, սիրելի Գա-
րիկեան, թէ օգուտ մը չպիտի ունենայ իսպառ՝ ձեր հիացումը շար-
ժողայդ ձեւի ընդհանրացման տեսակէտով։ Ասացուած մը՝ գոր չի
գործածեր, կարող չես բռնի ընդունել տալ չհասկցող ժողովուրդին։

(Շարունակելի)

ՄԵՐՈՒԳ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

ՄԻՐԱՅԻՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆՆ

ՏՕՄԻՆՕԻՆ

Միշտ ես պիտի նախընտրեմ քեթեւ սերը՝ յուրջ սերէն
Առանց հոգի, նախանձի, առանց վիշտի մթաւօղ,
Անասնական սեր մը որ թէ՛ հեշտանքն է ապօրէն
Եւ թէ յախրանքը վայրագ սիրացումէն վերջ եկող։

Ծախրական ինքնասանց տեսնութիւնով մը անգին
Ես այս գիշեր հրճուանիով կը բըզջեմ գիրքերուս
Ա՛յն մասերը բազմաթիւ, որոնք սերը երգած են,
Մաքուր, անխառն, ճշմարիտ սերը աննիւթ ու անյոյս։

Իմ սոցիկ, բարբառոս խառնումսովս անարիւն,
Կը տեսնեմ թէ չարօրէն, բայց բրածնուն անգիտակ,
Մտածումներս կը ցուին, — քիթունիկներ ապարդիւն,
Չորս չեմ կրնար բռնել այդ թուղթին վրայ սա ձերմակ...։

Օհ մեր պաշտած կիները յանգամ չունին շատ անգամ...
Մեր անիրաւ նախանձն է, խաւարահոծ, անտոս,
Զրպասաւոր, յոռետեւ, իր ձեւերովն անըզգալ,
Որ կ'անկոտէ ի՛նչ որ կայ պաշտումին մէջ արեւոտ։

Միշտ ես պիտի նախընտրեմ քեթեւ սերը յուրջ սերէն.
Համբոյրները պատրոդ են, երդումներն ալ անվաւեր,
Անասնական կիրքերուն երջանկութիւնն ապօրէն,
Կասկածը թէ չե՛մ խաբուիր՝ գոնէ միտս չը տանցեր։

ՄԵՐՈՒԾԱՆ ՊԱՐԱՍՄԵԱՆ

ՍՈՒՐԷԱՆԴԱՆ

Մայիս 31 շաբաթ օրէն սկսեալ կ'հրատարակուի Սուրհանդակ բոլորովին նոր կազ-
մակերպութեամբ և խմբագրապետութեամբ Տիար Տիգրան Արփիարեանի Սուրհան-
դակի առաջին թիւերը լաւ տպագրութիւն մը Թողած են ընդհանրապէս ընթերցող
հասարակութեան վրայ և ամէն կողմէ համակրանքով ողջունուի անոր վերերեւումը, այս
անգամ հաստատ կ'ուսնի մը վրայ դրուած։ Տարակոյս չունինք թէ Սուրհանդակ լի-
ուրջ պիտի յաջողի գոհացնել իր ընթերցողները իբր առատաւան օրամերձ գոհացում
տալով բոլոր ճաշակներուն և գծուարահաններուն, որոնք ժամանակէ մ'ի վեր անհամ-
բեր կ'ապագէին Սուրհանդակի վերերեւման։ Մասնաւոր անկեղծօրէն կ'իմդակցի
Սուրհանդակի խմբագրական մարմինին, յաջողութիւն և յարատեւութիւն մաղթելով
իրենց։ Սուրհանդակի տարեկան բաժնեգիրն է գաւառներու համար 100 դր., ար-
տասանման համար 25 ֆրանք։

ՀԱՄԱՐ ԱԷՐ(*)

— Բայց միթէ կարելի՞ էր աւելի երկար համբերել յիմարի մը դէմ որ կը կարծէ թէ . . . :

— Ճիշդ այդ պատճառին համար պէտք էր բնաւ տեղի չտալ ծայրայեղութեան, ընդմիջեց տէր Մնակ ձեռքի թուղթին նայելով, զոր ժամ առաջ կ'ուզէր կարգաւ. դժբաղդապէս որքան յիմար մը եղած ըլլայ Պարմանեան՝ ժողովուրդն այն համոզումը ունի իր մասին թէ հոյակապ նկարագրի տէր անձնաւորութիւն մ'է, ինք որքան ալ անմատչելի, անընտել ու խիստ բնաւորութեան տէր՝ այնքան աւելի հասարակութեան համակրութիւնը կը վայելէ, վամպիր առատածեռն է, բարոյագէտ և անիրաւութեան դէմ անողոքելի:

— Բայց վերջապէս յիմար է որ անմարտելի առաապելներ ու զրպարտութիւններ կը յերիւրէ մեր անձին դէմ:

— Ձեմ պնդեր հակառակը, բայց ստէպ առաապել ու զրպարտութիւն շատ աւելի կ'զբաղեցնեն միտքերը քան առաքինութեան գործեր. օրինակի համար քու հարստութիւնը ինչպէս և կտակի փորձը արդէն կ'աղկաժի տակ ինկած են ժողովուրդին մութ խաւերուն մէջ, ու տակաւ խտացած նիւթը կայծի մը կ'սպասէ որ պոյթումն առաջ գայ, այն ժամանակ գրեթէ անկարելի պիտի ըլլայ քու այժմի դիրքն անվթար ու բարձր պահել, հետեւաբար և ես անկարող պիտի գտնուիմ անպարտելի գայթակղութիւնը զսպելու երբ Պարմանեան իր և հօր իրաւունքը պաշտօնապէս պահանջել ուզէ:

— Ուրեմն պէտք է որ տեղի՞ տամ յիմարի մը զրպարտութեան . . . :

— Ձեմ ըսեր որ հրաժարիս, մի այդպիսի տկարութիւն քու անկումը կը կնքէ, չեմ ըսեր որ պահանջուած գումարը վճարես, վասն զի գիտեմ թէ Պանոս մէկ երրորդ մասն անգամ կը պակսի քննէ, բայց կ'ըսեմ ու կը պնդեմ թէ այլ եւս կտակի ձեւը չ'ինցած է և չ'պիտի կրնայ յաջող ելք մը ունենալ . . . :

— Բայց ոչ ոք իրաւունք ունի մտղ մը պահանջել կտակուած գումարէն իմ կենդանութեան, քանի որ կտակ բառն իսկ լաւական է զգայնել իր գործադրութեան սահմանեալ ապագայի մը պատկաւ նկը:

— Անտարակոյս, և սակայն Պարմանեան քսան չորս ժամն պիտի պահանջէ իր կարծեցեալ իրաւունքը, զոր կը նուիրի դարձեալ ժողովուրդին, միթէ մեզ համար ներելի՞ է երեւակայեղ հասարակութիւն մը այնքան ապուշ՝ որ այս օրուանը թողու անորոշ ապագայի մը մէջ ստանալու համար:

— Պարմանեանը խեղագար կը հռչակենք:

— Որ չէ սակայն:

(*) Տե՛ս Թիւ 23, էջ 537:

—Կրնայ չըլլալ, բայց քանի որ իր խօսքերը, ամբաստանութիւնը, սպառնալիքը և հինգ հազար ոսկիի պատմութիւնը յիմար են, արդէն ամէն պարագայի մէջ պատճառը արդիւնքէն չը դատուի և մարդուն իսկութիւնը իր գործով կը ճշդուի:

—Այո՛, բայց ո՞վ պիտի քննէ այդ իսկութիւնը:

—Փառք Աստուծոյ, գիտուն ու պատուաւոր բժիշկներ անպակաս են մեր սիրեցեալ հօտին մէջ:

—Ինչ որ ճշմարիտ է, բայց կը կարծէ՞ք որ քծիշկ անունը կրող որ և է մարդ Պարմանեանէ աւելի խելք, դատազութիւն ու խիղճ ունենայ: Մանաւանդ որ՝ անիծեալ թուղթը կայ ու կը մնայ անոր ձեռքին մէջ:

—Շինծու է...:

—Յի հաւատամ, բայց պէտք է համոզել ժողովուրդը, եթէ երբեք Պարմանեան չուզէ իսկ Արդարութեան գիմել, բայց մինչև այն ատեն...:

—Երբ ժողովուրդն ինծի հետ է, Պարմանեան իր շունչը յիմարատուն կ'առնէ:

—Եւ շահելու համար ժողովուրդին ձայնն ու կարծիքը՝ ի նպաստ իր առաջնորդին...:

—Իմ անբասիր կեանքը, անքննադատելի առաքինութիւնը և զոհաբերեալ անձը, ինչպէս և քու տաղանդն ու ժողովրդականութիւնը բաւական են ժողովուրդը ճշմարտութեան վստահեցնելու, և դու փոխարէն քու քարի ծառայութեան՝ ինէ կ'ընդունիս բան մը, որմէ դուրս ոչինչ կրնայ ապահովել քու նոր կեանքը...:

—Այո՞րէն...:

—Իմ հեղինակաւոր պաշտպանութիւնը այն բոլոր յարձակումներու դէմ որով պիտի հալածուիս հարսիդ վրայ ունեցած քու տարօրինակ համակրութեան երեսէն...:

—Վերջին անգամի համար՝ այլ եւս մի՛ կրկնես ինձ այդ իմեղձ ամբաստանութիւնը...:

—Առաջին անգամի համար՝ թոյլ տուր ինձ վերքդ մօտէն շօշափել ու վստահ եղիր որ շատ դո՛ւ պիտի մնաս ինէ:

—Ողբոյցեալ զաւակիս թողած վէրքէն զատ մինչև իսկ սպի մը չկրեմ սիրտս:

—Բայց պատուական կնոջդ մօմի պէս յամբօրէն սպառումը ու Որբէլայի անբացատրելի հեռացումը բաւական պերճախօս ապացոյցներ են որ վշտահար սիրտդ մէկէ աւելի տրիւնտով վէրքերով ծակոտուած է...:

Աւագերէցը դիւական ժպիտով մը ուզեց վարագուրել իր ազիքներուն թգքումը ու պատասխանեց:

—Անկեղծ ըլլանք, Սրբազան, բաւական է որքան փորձեցիր իմ պարկեշտութեան նենգութիւններ վերագրելով... անկեղծ ըլլանք,

ժամանակը սուղ է . . . :

— Ինչ որ կը փափաքեմ և ես, անկեղծ ըլլանք, տէր հայր, ես պատրաստ եմ խոստովանելու իմ մարդկօրէն գործած թերութիւններս, և փոխարէն դու անվեհեր խոստովանէ հակամարդկօրէն գործած մեղքերդ, այս փոխադարձ մերկացումով գրկենք զիրար ու կողմենք մի այնպիսի կռու հատուած՝ որու դէմ հազար Պարմանեաններ փշրուէին, ինչպէս կառաղի կոհակներ կը ցրուին ապառաժին ընդհարելուն :

— Բայց այդ հատորը ձուլելու համար պէտք է երկու հաւասար ոյժեր միանան . ա՛յդ, մեր երկուքին կեանքը ինչով կրնան հաւասարիլ, դու բարձրաստիճան և համբաւաւոր եկեղեցական մը, իր տեսակին մէջ անսոգելիտ առաջնորդ մը՝ այնքան տառելութիւններ ունիս բազմատօրէն իմ խեղճ ու տոռապած կեանքին, որ ծիծաղելի պիտի ըլլար համեմատութեան մտնել, հետեւաբար որպէսզի կարենամ իմ թշուառ ընտանիքը գոնէ իր գտնուած վիճակին մէջ պահել՝ կը խոստովանիմ որ քու անմիջական օժանդակութեան պէտք ունիմ, ու փոխարէն ասոր՝ ես ի՞նչ տեսակ հրէշ մը պէտք եմ ըլլալ եթէ քու անձի դէմ յանդգնիմ չար խորհելու :

— Ես իմ կարգին չեմ ուրանաք քու ծառայութիւնները ինձ հանդէպ, զոր փայլուն փորձերով կիրարկեցիր չաա պարագաներու մէջ : Ուրեմն փութանք իրար հասկնալու, ես հանգիստպէս կը խոստանամ այլ եւս աննշան ակնարկութիւն մը իսկ չընել հարսիդ մօտին, կը խոստանամ նոյնպէս անոր ձեռնարկած չղարտը ջատագովելու . և դու խոստացիր որ անկեղծօրէն պիտի դիմադրես խեղագորի մը յարձակումներուն ինչպէս եւ միտքերը ճշմարտութեան լոյսով պիտի պայծառացնես ինձի դէմ պատրաստուած լուսանքն իր սագմին մէջ խեղդելու համար :

— Կ'երգնում կարգիս վրայ . . . :

Սրբազանը դիտէր որ սուտ էր այդ երգումը, վասնզի ինքն ալ իր լոնջախաչին վրայ երեւութապէս զժուար կ'երգնուէր . երբ նեղ պարագաներու մէջ հարկը ստիպէր . ու շարունակեց իր խօսքը :

— Ուրքան ալ այդ տղայական զրպարտութիւնը չկրնար ամենէն ապուշն անդամ գրգռել, բայց և այնպէս չեմ ուզեր որ մինչեւ իսկ Պարմանեանի նման խեղճ երիտասարդ մը իմ անմտչելի նկարագրի մօտին աննպաստ կարծիք մը անուշանէ, կարծիք՝ որով ինք պիտի պախարակուի անուշա հասարակաց դատաւորանին առջեւ իբրեւ խեղագար ու զրպարտիչ :

— Ուրեմն թողունք գործն իր բնական ընթացքին, սպասելով որ ճշմարտութիւնն ինքնին ճառագայթի :

— Բայց մինչեւ այն օրն, Աստուած չընէ, Պարմանեանի յիմարութիւնը կատաղութեան կը հասնի, ահա այս կէտն է որ խիղճս կը վերաւորէ և օր առաջ այդ զժբաղդութեան առաջին առնել ինձ :

պարտ կը համարիմ, ուստի առաւօտուն կամ այս գիշերէն սկսելով ծանուցանենք ժողովուրդին որ մի քանի օրէն կտակս իր օրինաւոր ու պաշտօնական հաստատութիւնը պիտի ընդունի:

— Սկզբունքով համամիտ եմ այդ կարգադրութեան, բայց գործելու եղանակը, այսինքն կանխաւ ծանուցումը ոչ այնքան հզօր հանգամանքով օժտուած կ'երեւի, որով կարենայինք կատկածները փարատել կամ Պարմանեան մը լռեցնել:

— Ուրեմն ի՞նչ ուրիշ...:

— Խորհինք, Սրբազան, բարեգործութեան ճամբան լայն է, անկարելին գոյութիւն չունի հոն՝ ուր որ չարը դեր չկատարեր... Բայց երբեմն թիւրիմացութիւններ չարը կը զօրացնեն բարի նպատակներ իրագործելու լայն ասպարէզին վրայ. Պարմանեան ահա այս ոյժն է թերեւս ակամայ:

— Ուրեմն պարտինք համոզել զինքը ճշմարտութեան՝ ուղղակի իր հասցէին դիմելով:

— Ինչ որ անկարելի է:

— Մանաւանդ որ ինքն է անսանձելին, իսկ եթէ մեր կոչումին հետեւանքով միշտ ներողամտութեամբ և անոյշ վարուինք հետը՝ նոս աւելի քան երբեք պիտի յոխորտայ. տեսանք որ ձեռքը չէ, վաղը պիտի սկսի իր հարստութիւնն ալ փճացնել ու խեղճ դուակը երեսի վրայ պիտի լքուի...: Ի՞նչ կ'ըսես եթէ խնամութեան դիմէինք խնդրելով որ պաշտօնական խնամակալ մը կարգուի:

— Ծանր է այդ եղանակը, ըսաւ քահանան, որ կ'երեւէր այնպէս իբրեւ թէ աւելի լուրջ ու վստահելի միջոց մը կը փնտռէր հաւանական դայթաւղութեան սկիզբ չտալու համար, վայրկեան մը յետոյ գոչեց...:

— Գտա՛յ:

— Օրհնեալ է Աստուած, ըսէ՛ տեսնեմ:

— Չէ՞ որ անհրաժեշտ է ժողովուրդը սիրաշահիլ:

— Անտարակոյս:

— Ուրեմն առանց մենէ ոչ մէկին դիմում ըլլալու՝ պէտք է որ ժողովուրդն ինքնին համոզուի քու բարի նպատակին, քու սիրտի բարձրութեան...:

— Ի՞նչ եղանակով:

— Իրենան մը համար գրգռել ժողովուրդն իր առաջնորդին դէմ համոզելով թէ նա չուզեր իր խոստումը կատարել, և դու նոյն օրն իսկ պարզէիր կտակին հաստատութիւնը:

Այս Մաքիավելական յայտնութեան վրայ բնականին աւելի խոշոր բացաւ առաջնորդն իր կողմի աչերը թափանցելու համար տէր Մնակի մեռելատիպ դէմքէն ներս և ըսաւ:

— Յիշէ՛, քահանայ, թէ վայրկեան մը առաջ երգմեցար անկեղծ ըլլալու...:

— Բաղդադըր եմ որ չես մոռցած :

Սրբազանը ոտք ելաւ ու ձեռքերը մէջքին վրայ միացուցած սկսաւ պտոյտ կատարել սենեակին երկայնքով տոռնց քահանային նայելու :

Երկար տեւեց պտոյտը, տէր Մնտի անձկօրէն կ'սպասէր պատասխանի մը, բայց ենթադրելով թէ պիտի մերժուէր իր խորհուրդը՝ աւելի նրբահիւս որոգայթ մը կը յօրինէր մտովին շղթայելու համար իր մեծաւորը :

Առաջնորդը կանգ առաւ և հարցուց :

— Ո՞վ պիտի գրգռէ ժողովուրդը :

— Պարմանեան :

— Որո՞ւ թելադրութեամբ :

— Իմ :

— Իսկ եթէ չհաւատայ անկեղծութեանդ :

— Նա միշտ պարտաւոր է ինձ հաւատալու :

— Պատճա՞ռ :

— Վասնզի երբեք չեմ ստած անոր մօտ :

— Ուրեմն առաջին անգամի համար՞ պիտի ստես :

— Դու սիրոյն համար . . . :

— Կամ ահարկու թշնամի մը կործանելու համար . . . :

— Սրբազան . . .

— Իսկ եթէ չհաւանի՞ր դործելու այդ եղանակին :

— Ինչ որ իր փափաքն է արդէն :

— Բանասիրվո՞ւն . . . ու երբ փորձին ելքը նպաստաւոր չդատէ :

— Նա միմայ պիտի մնայ իր կարծիքին մէջ և անյոյս պիտի կորնչի :

— Ամբարիշտը . . . բայց եթէ Արդարութեան դիմէ՞ :

— Չկրնար դիմել, վասնզի այն տառն ամբողջ հաստրակութիւն մը պիտի ունենայ իր գէմ :

— Վատը . . . խելագարը . . . ապերախտը . . . բայց դու՝ որ այդ կորուստով փարթամ և առատածեռն ծուխէ մը պիտի զրկուիս :

— Փոխարէն անոր՝ սուգին մենք երկուքս պիտի շահինք մեծադոյն հարստութիւնը, որ է ժողովուրդին միանգամ ընդ միշտ անկորուսելի համակրութիւնը :

— Կը հասկնամ, կը հասկնամ, թոթովեց առաջնորդը քահանային արտաբերութեան եղանակին մէջ անկեղծութեան շեշտ մը զգալով, հակադէմ նոյնպէս որ այդ շեշտը չէր ակնարկեր ժողովուրդին սէրը միայն իր հաշուին գրաւել, այլ Պարմանեանի անձին վրայ ահարկու հակառակորդ մը տապալելու թագուն նպատակ մը կը տեսնէր չոն, որով քահանան ընդ միշտ պիտի փրկուէր իր հարսը հետապնդող երիտասարդին սպառնալիքներէն :

— Լա՞ւ է ծրարքիրս, Սրբազան, կա՞յ ուրիշ աւելի վճռական և ա-

ներկեայելի միջոց մը չարն ու չարիքը հալածելու:

— Դարձի՛ր բոյնդ անմիջապէս և հսկէ տատրակին վրայ, որուն մօտ թերեւս արծիւը թառած ըլլայ, մինչ մենք հոս կը խորհինք անոր թեւերը փետել և կտուցը փշրել: Առաւօտուն կանուխ սկսէ գործի և Աստուած քեզ օգնական...:

Երբ աւագերէցին ետեւէն դուռը փակեց՝ առաջնորդն իր սովորութեան համեմատ, զոր անզգալաբար կը կիրարկէր ամենէ նեղ պարագաներու մէջ՝ սկսաւ մենտխօսել:

— Անաստէն, կը կարծէ թէ երախայի մը հետ կը խաղայ... Ժողովուրդը գրգռել... և ո՞վ է Ժողովուրդը որ պիտի յանդգնի ձայն բարձրացնել ինծի, մանաւանդ ինծի դէմ... Ժողովուրդ, զոր մէկ նայուածքով կը շանթահարեմ... հապա ջոջերը, այդ աղուէսի, կովի և ջորիի ընկերութիւնը, որոնցմէ իւրաքանչիւրը կարող է իմ հոգեւորական հոգածութեան պատկանող երամէն հարիւր մատաղ ընծայելու իմ սրբութեան: Ո՛չ, ո՛չ դու ծեր հաւաքոյժ, և դու ցոյի սրիկայ, երբեք չպիտի կրնաս մինչեւ իսկ թիւ մը մաղ սեպհականել այն դիցուհիէն զոր Աստուած ու Սաղայել համերաշխաւորար ինձ համար ձուլեցին... Օ՛հ, Ժամ է գործելու:

Եւ զանգակը հնչեցուց:

Իսկ տէր Մնակ առաջնորդին աղէտով լի սենեակէն մեկնելուն անձայն մենտխօսեց:

— Ա՛հ, վերջապէս... դու կատաղի վարադ, ինկար վերջապէս բաւիդ... ահա Պարմանեան, ջգուտ կապիկ մը՝ որ իմ մէկ ակնարկով կը ցատկէ գլխուդ վրայ ու գանկդ կը ծակէ... կապիկ ու վարա՛դ, իմ տրամադրութեան տակ պիտի կռուիք ու զիբար բզբտէք մինչեւ որ չքանաք...:

Եւ փոխանակ իր բոյնը դառնալու՝ Պարմանեանի դուռը ձեռք առաւ:

(Շարունակելի)

Լ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

Մայրաքաղաքի Թերթերուն մէջ ցաւով կ'կարդանք աւագ գրաքննիչ Վսեմ. Մինաս Էֆի յանկարծական հիւանդութեան և մահուան տիտուր պարագաները: Մինաս Էֆ. Պուրունսուզեան բարետոհմիկ ընտանիքի զաւակ, աշակերտած է Ն. Շահնազարեան վարժարանին և ապա Կայս. Լիսէէն շրջանաւարտ ելած: Կայս. կառավարութեան Ժառայութեան մէջ աշխատախրութեամբն ու ուշիմութեամբը յառաջդիմած ու զանազան պաշտօններու հասած է, և 30 տարիներէ ի վեր մեծ ձեռնհասութեամբ կը վարէր աւագ գրաքննիչի փափուկ ու ծանր պաշտօնը: Յուզարկաւորութեան հանդէսը կատարուած է մեծ շքով նախագահութեամբ Տ. Հիւսյեակ Սրբազանի, խուռն ու ընտրեալ յուզարկաւորներու ներկայութեան և մարմինը ամփոփուած է Սկիւտարի Ազգ. Դերեգմանատունն ընտանեկան դամբանին մէջ: Խմբագրութիւնն իր վշտակցութիւնները կ'ներկայէ անմխիթար այրիին և հանգուցելոյն բոլոր պարագայից այս տիտուր մահուն անձին:

“ԿԵԿԵՆԱՍՆԵՐԸ”

Մ. Պարսամեան՝ իր երիտասարդի ու բանաստեղծի կրկնակ հանգամանքով՝ բաւական լատատեա ու քարեմիտ աշխարհահայեցողութիւն մը կը պարզէ երբ Մեկեմասի ճշմարիտ տիպարներ կ'ուզէ որ գտնուին մեր շուրջը։ Իր խանդավառ երեւակայութիւնով, Գրականութեան ու Բանաստեղծութեան քաջալերողներու անուններ նախնի Հռովմէն ու արդի Եւրոպայէն մէջ կը բերէ [*] և անոնց նմաններ մեր մէջ ալ ծնած տեսնելու տեսչանքովն ու հռապատկերովը կը ճննճերի։ Այս լատատեա ակնկալութիւնը կը պարտի զեւ հիասթափումի չինթարկուած դատումին և այդ աղուոր յոյսերը պէտք է անշուշտ վայելցնենք իրեն՝ որ հազիւ «ծաղիկները» տեսած է «պատրանքին», առանց ճաշակած ըլլալու անոր դառն ու սառն մրուրը։

«Չգտնուեցաւ, կ'ըսէ, մեր մէջ երջանիկ արարած մը որ գո'նէ քանի մը տասնեակ ոսկիներ տրամադրէր Հրատարակչականին իրագործման համար։

«Չգտնուեցաւ, կը մտածէ, հարուստ մը որ իր պարահանդէսներուն ու ընթերցներուն մէջ չուայլօրէն մտած դրամին մէկ սղտիկ մասը այդ նպատակին յատկացնէր։

«Չուտ արուեստագիտական գրականութիւնը հազուադէպօրէն (ո՛չ իսկ հազուադէպօրէն, կ'ուեցնենք մենք) մրցանակներու կ'արժանանայ։

Ու «Մենք Մեկեմաս չպիտի ունենանք բնաւ» կ'եզրակացնէ մեւ լամաղձօրէն։

«Մինչդեռ անդին, Եւրոպայի մէջ օրէ օր կ'աճին մրցանակներու դրութիւնները։»

Անդին ու ասդին...։ Երկու եզրեր քողոքատութեան որոնք երբեք ուղղակի համեմատական չեն եղած ու չպիտի ըլլան դժբաղդաբար։

Բայց, ո՞վ անուշած է այդ տեսակ ակնկալութիւններ։

Դատարարական խնդիր, միջավայրի՞ խնդիր, ըմբռնումի՞ խնդիր, ժամանակի՞, բարքի՞, զգացումի՞ խնդիր...։ Չեմ գիտեր, բայց՝ մարդերու և իրերու վրայ քիչ մը առելի յատուկատեսութիւն և ճանաչողութիւն՝ բաւական պիտի ըլլան մեզ համոզելու թէ այդ ազնիւ ու վեհանձն ոգին ականարկուած խռոչներէն ականկալել՝ պարզապէս խթոթի՞ է։

Այսօր, «սակաւապիտ» Հեղինակներ անտ'նկ մեկեմասներու հովանին կը վայելեն», որ իրենց անունով գիրքի մը ճակատը զար-

[*] Տե՛ս Արեւիկ, Թիւ 6745։

դարձած կրնան տեսնել լոկ մէկ մասնիկովը՝ հրատարակութեան համար եղած ծախքերուն, այո՛ լոկ քանի մը հաւո տպագրական թուղթի փոխարէն իրենց անունին ձօնուած գիրք մը վրայ երախտապարտ սիրտի dedicace ը կը կարդանք։ Որքան տաճանցած է, պիտի մտածուի, երախտիքի սակը...։ Որքան սղած, հետեւաբար— Մեկենասներու հաղուագիւտ տիպարը, կամ՝ նուազած։ Որքան այլափոխուած, այլասերած այն սերունդը որուն ժառանգներն ըլլալ կը յաւակնին՝ Վիրգիլներ և Ուլրասներ ի հանգէս բերող Մեծ տիպարներու սա Թղուկ Յաջորդները, ...։

Պատիկ յոգնութիւն մը յանձն առէք, սիրելի Պարսամեան։ Դուք ալ փորձեցէք, ժամք տէ կ'ալօնի պէս, վիճակագրական «հետաքրքրաշարժ ցանկը» պատրաստելու անոնց որոնք վերջին քանի մը տասնեակ տարիներու մէջ պսակաւորուած են Մեկենասներէ, իմա իրենց ո՛ր և է հրատարակութիւնը ուրիշին նիւթական և բարոյական հնչուն քաջալերութիւնովը լոյս աշխարհ բերելու բացասիկ բախտաւորութիւնը մեր մէջ վայելած են։

Իրա՛ւ հետաքրքրաշարժ ցանկ մը շինելու փորձը ըրած պիտի ըլլաք։

Յուսուած է ըսել՝ յոգնութիւննիդ շատ ապերախտ արդիւնք մը պիտի տայ. միտա, համառօտ ցանկ մը պիտի ունենաք առջեւնիդ, ուր՝ ղերը յիշածիս նման՝ ծաղրելի ու խեղճուկ մեկենասութիւններու պիտի հանդիպիք առատուէն։ Ազքսան-Ղաղարոս պսակաւորներու հանգէպ Գաճաճ-Մեկենասի թափթփուքներ՝ որոնց անունը արձանագրելն անգամ չպիտի արժէր։ Պիտի տեսնէք ընծայումներ որոնք մատուցանողին ալ ընդունողին ալ նուազատալաններ են և ուրոնց dessousն ծիծաղելի ոչնչութիւնն է պարզապէս։

Մարած է խանդը, անցած՝ չիլած է այն ոգին որ զուտ բարեգործութեան, առաքինութեան ոլորտներու կը հասցնէր Մեկենասի փառասիրութիւնը, որ պուշտումի կը տանէր՝ զայն հրահրող ըղձանոյշ-նպատակը։

* * *

Բայց ի՞նչ հաճոյք է մտածել թէ այս ամուլ ու անշահ շրջանէն առաջ, ունեցած ենք իրապէս պաշտելի անուններ որոնք արժանաւոր պատիւով կը յիշատակուին ցայսօր, և որոնք պճնուած են ճշմարիտ Մեկենասի փառապատկով, ինչպէս Տառնաններ որոնք առատաձեռն իշխանական նուիրաբերութիւնով օժտած են գրական-մտնոնադրական կարեւոր ձեռնարկներ։ Նոր Զուգայեցի մը, Բարիկեանց աղա Յովհաննէս մըն է՝ որ տուն կուտայ Հայր Մինաս Գասպարեանի մը, Վիէնայի Միսիթարեան Միտրանութիւնէն, թարգմանելու Կուլիէլմոս Ռոպերթսընի Ամերիկոյ Վիպասանութիւնը զոր իր ջոջ վաճառականի առատաձեռնութիւնով լոյս կ'ընծայէ։ Ու շատ

ուրիշներ որոնց անունը կը զարդարէ մեծածախս ու հոյակապ երկերու ճակատը, ինչպէս ուշիմ և ուսումնասէր ընթերցողներս անշուշտ կարդացած են «արդեամբ և ծախիւք մեծահաւատ և առատաձեռն (այսինչ անուն) բարերարի» կամ ասոր նման ընծայակոհներ, որոնք իրական և յիշատակելի մեծագործութեան մը ճոխ արգասիքն են եղած :

Պալեան Յակոբ պէյ որ 1500 ոսկի կը ծախսէր՝ Օրթագիւղի Բաբետէր Ընկերութեան Թատրոնը նորոգելու վեհանձն նպատակով, հազիւ թէ հաւանեցաւ իր անունը դրոշմուած տեսնելու այդ շէնքին ճակատը, ան ալ՝ շատ կտրուկ, կարճ յիշատակութիւնով մը, ուր բարերարին ոսկեղինիկ անունը երկրորդական տեղ մը կը բռնէր. ահաւասիկ այդ արձանադրութիւնը. «կառուցաւ Թատրոնս այս՝ ծախիւք և արգեամբ Բաբետէր Ընկերութեան ի 1867 և նորոգեցաւ շնորհիւ վսեմաշուք Յակոբ պէյի Պալեան 1870:» Նորոգութիւն մը որ 1500 ոսկի կ'արժէր՝ նախկին փայտաշէն խարխուղ շէնքը քարաշէն ու հոյակապ Թատրոնի մը վերածելով ուր այնքան համեստ վերափոխութեամբ մը կ'երեսայ բարերարին անունը :

Այս ոյն Յակոբ պէյն է որ ճշմարտապէս արժանի հանգիստացած է «Մեկենաս» տիպոսին : Այդ Թատրոնի ջինուրենէն զատ, Թատերական գրականութիւնը մշակող գրագէտներուն — գլխաւորապէս Թէրզեանին և Թղլեանին — նիւթական լայն աջակցութեան մը շնորհած է : Դերասաններէն շատերուն ամսական կտպած է, մասնաւորապէս օգնած է Ագամեանին զոր ջերմօրէն կը սիրէր. կրնանք ըսել թէ «Ադամեանը իրեն կը պատշիւն» (բայց ոյս մասին պիտի խօսինք արդէն Արեւ. Մանուշի առաջիկայ պրակներէն մէկուն մէջ, երբ կարգը գայ Օրթագիւղի քահարային կեանքին անդրադառնալու) :

Այսպէս, ուրեմն, քաղցր է մտածել թէ ունեցած ենք որքան համեստ այնքան ուղիւ տիպարներ որոնց անունը կ'արժէ ունիլ շատ յարգանքով ու պաշտօնով բերաննիս տանել :

Ու պէտք է խոստովանիլ թէ այդ երջանիկ՝ որքան ցանցաւ պարգաներուն մէջ Մեկենասի տիպոսին իրաւամբ արժանացողներու փառասիրութիւնն ալ համեստութեան մասնաւոր դրոշմով մը կ'ուկեզօծուէր, դրոշմ՝ որ նպատուրնկալ պսակաւորներուն արժանապատուութիւնը չվիրաւորելու շնորհովը կը շեշտուէր, քանի որ նիւթական գծուծ նկատուածքն աւտեղ չունէր սրտերու մէջ :

Յաճախ ալ բարոյական գնահատումն ու համարումն է որ հրկուկողմին գրգիռ տուած է. — Թէրզեան Անակրեոնի թարգմանութիւնը իր Վանդալ բարեկամին (Գրիգոր Օտեանին) կը ձօնէ սա Ուլկրձով :

Անժառամ ծաղկամբք

Զոր Անակրէոն

Խնամոտ մատմբք

Մնոյց յիւրին

Փունջ կապեալ պէս պէս՝

Զօնեմ աւաղիկ

Մերայնոց և Քեզ

Սիրոյ հաւատարիք :

Եթէ նոյ սկսաքօղ
Թեւ իմոյ քնարին
Վարդք վառեալ ի ցօղ
Անմահ Քերթողին՝

Ծանունց ըզբաղմանց
Ի ժամ պարապոյ
Վտտակեալ մըտաց
Իցեն ինչ հաճոյ

Իբր ուղևորի
Յովկէանն անհուն
Տեսիլ կղզեկի
Ուր ժպտի գարուն,

Դստերք Կառալի
Եւ Հարսունք Գողթան՝
Քեզ պսակ կրկնակի
Հիւսեացեն Վաճճա՛մ»

Կ'ենթադրեմ թէ Արեւ. Մանուշի ընթերցողները ահաճութիւն պիտի չզգան ուրիշ՝ նոյն կարգի ընծայումի մը ընթերցումէն. ուստի, արտատպեալ նաեւ Ողիւսիսիադայի թատերանուագին (opera) առաջաբան ձօնն ալ որ ինքնին գրական գոհար մ'է, և ուր ընծայաբանն ուղերձեալին չափ բարձր կը պահէ իր պատիւին արժանիքը և բանաստեղծի վեհութիւնը։ Նորէն մեր գեղեցկախօս ու շնորհալի քերթողը՝ Թ. Թէրզեանն է որ այդ ձօնը կ'ուղղէ իր «բարեկամին» որուն անձնական ընտիր ձիրքերուն վրայ՝ սքանչացող մը, մտերիմ բարեկամ մը եղած է յաւէտ։

Ի Պիմպլին հովտէն
Քորքն ինունք ի հող,
Դարենեհիս ոլորս՝
Փունչս գեղանշոյլ
Ածեալ բերէին
Յափունս Պոսփորինս

Եւ նըւագաձայնք
Յայեքս աստղագարդ
Յունկն այդ վեհազին՝
Կրկնէին զըւարթ.
«Ո՛վ մեծ զայս Քեզ ձօն
Յղէ Ապոլլոն»։

Ու՛ անդէն համախումբք
Յադամանդեայ տառ
Դրոշմէին անջինջ
Փառաց ի տաճար.
Քեզ անմահութիւն՝
Յակօք վեհագունս

* * *

Զեմ կարծեր որ պէտք ըլլայ իմ կողմէն եզրակացութիւն մը հանել այս բաղդատութենէն։ Ուղեցի միայն մասնատնչել սա իրողութիւնը թէ մեր իմացական հորիզոնին վրայ ալ սփռաբար օրինակներ — թէ և ասուպի նման հաղուտիւթ — գոյութիւն ունեցած են, և թէ ապաշնորհ ցուցումը, զոր ի վեր կը հանէ մեր բարեկամը Պարսամիան, բարոյական-ընկերական չքաւորութեան մը երևոյթ կը պարզէ լոկ. հոգեկան ախտավարակութիւն մը որ կը սիրենք յուսալ, առժամանակեայ անկումի համեմատներ ունի և ասո՛ր մէջ պէտք է փնտռենք իր չքմեղանքը։

Մարտ 1908

ՍԱՐԱՏ ԴԱՌԹԵԱՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՍՈՐԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՄԷՋ ՅԵՐՈՒՍԱԼԷՄ

Հին ասորիներու արգի Ազնոտիոս (Իգնատիոս) Ապտալլահ պատրիարքը՝ երկու շաբաթէ ի վեր յօգացուէ կը տուապէր։ Բաւական ապաքինած ըլլալով՝ Նորին սրբազնութիւնը, որոշած էր կիրակի օրը (մայիս 18) Հնդկաստանցի երկու ընծայացու Ասորի վարդապետներուն Եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնը կատարել։

Այս պատճառաւ նախընթաց օրէն յատուկ հրաւիրագրեր ցրուեցան Երուսաղէմի Ասորոց Տ. Յովհաննէս Իլիաս եպիսկոպոսին կողմանէ։

Ասորոց եկեղեցական օրէնքով, եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան ատեն, Պատրիարքին շուրջը՝ չորս ընթերակայ եպիսկոպոսներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ ըլլալով, իրենց Ասորի երկու պատրաստ եպիսկոպոսներէն զատ, խնդրեցին որ Հայոց վանքէն ալ եպիսկոպոս մը մասնակցի ձեռնադրութեան, ինչպէս նաև այդ նպատակաւ հրաւիրուած էր Երուսաղէմի խառն եպիսկոպոս, լրացնելու համար պահանջուած քառակ ընթերակայներու որոշեալ թիւը։

Կիրակի առաւօտ ժամը 12ին, Ասորոց Ս. Մարկոսի վանքի եկեղեցին գտցինք, որուն համար աւանդարար կ'ըսուի թէ՝ Ս. Մարկոսի Աւետարանչի տունն է, և որուն աթոռը փոքրիկ ոսկեղօծ գմբէթի մը տակ ցոյց կուտան եկեղեցոյ բեմին աջակողմը։

Արդէն նոր սկսուած էր պատարագը, զոր կը մատուցանէր Պատրիարք Սրբազանը։

Տ. Մաղաքիա եպիսկոպոս Տէրունեան շուրջառ և եմփորոն առած էր։ Ասորոց երկու եպիսկոպոսները և խառն եպիսկոպոսը զգեստաւորուած, բեմին վրայ՝ խորանին մօտ կանգնած էին։

Երգեցողութիւններն և աղօթքներն՝ մերթ Արարեբէն ու մերթ Ասորեբէն լեզուով տեղի կունենային։ Իսկ Պատարագի երգեցողութեանց եղանակը՝ որ ընդհանրապէս ղալիւներու կողմանէ՝ առանձին կ'երգուէր, աւելի կը մօտենար Կորդուական մեներգներու, որ ունեւորդրաց վրայ տխուր տոգաւորութիւն կազդէր՝ իւր մեղամաղձոտ ու թրթռուն չեշտերով և ձայնական ոլորուն խաղերով։

Պատարագը վերջանալու մօտ, սկսաւ ձեռնադրութեան արարողութիւնը, որ կատարուեցաւ ամբողջովին Ասորական լեզուաւ։

Ս. Պատրիարքը՝ զառնալով դէպի ընծայեալները, Տէր Պուլոս (Պաւղոս) և Տէր Կիրիկիա (Գէորգ) վարդապետները, որոնք պատարագի սկիզբէն՝ կիսազգեստ, և գլուխին՝ մէյմէկ ոսկեթել քօղեր ծածկած, բեմին ստորոտը՝ ծնկաչոք կը մնային, բռնեց անոնց աջ ձեռքերէն, և «Պուլոս և Կիրիկիս, Հոգին Սուրբ կը կոչէ Կձեզ» խօսքը արտասանելով՝ տարաւ դէպի սեղանին առջև։

Հո՛ւն ընծայեալները՝ դէպի ժողովուրդ դարձած, առանձինն առանձինն կարգացին իրենց ուխտագիրք և Հաւատոյ դաւանանքը: Յետոյ ժամարար-Պատրիարքի աջ կողմը, անոր շուրջառին ներքե, վերստին ծնկան վրայ եկան, և սկսան կարգացուիլ ձեռնադրութեան համար սահմանաւ գիրքերը, աւետարանները, աղօթքները և երգեցողութիւնները, որոնք բաւական երկար տեւեցին:

Երբ ձեռնադրութեան խորհրդաւոր կէտին հասան, բոլոր ներկայ եկեղեցականաց և ժողովրդեան վառուած կերոններ բաժնուեցան:

Հնթերակայ չորս եպիսկոպոսները՝ ընծայեալներուն գլուխներուն վրայ կը բռնէին բաց Աւետարան մը չորս ծայրերէն:

Երուսաղէմի Ասորի եպիսկոպոսը, որ խաբատուիլովի պաշտօնը կը կատարէր, ի լուր ժողովրդեան, բարձրաձայն յայտարարեց թէ՛ ընծայեալները Տէր Պուլոս և Կիեօրիխ՝ Հնդկաստանի աշխնչ և աշխնչ քաղաքներուն վրայ Մեարապոլիս կը ձեռնադրուին, ձեռամբ Տ. Իգնատիոս Ապալլա՛ս Պատրիարքին:

Մինչդեռ արծաթապատ Աւետարանը բաց բռնուած էր ընծայեալներուն գլխոց վրայ, պատրիարքը այդ պահուն՝ երկար Աղօթք մը արտասանեց:

Յետոյ սկսաւ բռն ձեռնադրութեան արարողութիւնը:

Նորին Ամենապատուութիւնը երկու ձեռքերը՝ նսխ Ս. Սկիւին վրայ կը դնէր և ապա դառնալով դէպի ընծայեալ ձեռնադրութեան յատուկ բանաձեւը կ'արտասանէր, յիշելով ձեռնադրելոյն անունը, և ո՛ր վիճակին կամ թեմին վրայ Մեարապոլիս կարգուիլ:

Եւ այդ պահուն երկու ձեռքերը, նո՛ւիրեալին գլխուն վրայ թրթռացնելով մի քանի անգամ բարձրացնելէ և իջեցնելէ վընի, ի նշանակ Հոգւոյն Սրբոյ իջման, երկու ձեռքերով՝ նորա գլուխը և երեսները կը շփէր: Այս ծիսական ձեականութիւնը՝ երկուքին վրայ ալ՝ ուրոյն ուրոյն երեքական անգամ կատարեց:

Նուիրեալները՝ այլեւս եպիսկոպոսացած էին:

Երկուքն ալ Ասորական եպիսկոպոսի յատուկ պատարագի զգեստներով, բեմին վրայ ի տես ժողովրդեան զգեստաւորելէն ետե, ոսկի գաւազան մը մէջտեղ բերին, զոր բռնած էին Պատրիարքին հետ չորս ընթերակայ եպիսկոպոսները, և մասնաւոր եղանակաւորեալ Մաղթանքով մը՝ երկու նորապսակներուն՝ հովուական իշխանութեան տուչութիւնը կատարեց Ս. Պատրիարքը:

Յետոյ ձեռնադրեալները մէյմէկ գաւազան ի ձեռին, դարձան դէպ ի ժողովուրդը, և խաչալնքելով՝ օրհնեցին:

Նկատելի է որ Ասորական եկեղեցին ալ Յունականին պէս, ո՛չ քահանայական և ո՛չ եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան ժամանակ, օծում չունի, այլ Պատրիարքը՝ արարողութիւնը աւարտելէն վերջը, աջ ձեռքի բութ մասը՝ նուիրեալներուն ճակատը, օծելու ձեռով մը կը խաչանիչէր:

իսկ Հայք և Յոյնք՝ եպիսկոպոսացու եկեղեցականը, արծուհներկար ոտնադորդի վրայ ծնկան կը բերեն, ի նշան արծուեթռիչ սաւառման, ի քարոզչութեան Ս. Աւետարանին:

Լատինք և Ասորիք չ'ենին այս սովորութիւնը:

Նմանապէս Ասորեոց ո՛չ Պատրիարքը և ո՛չ եպիսկոպոսները՝ մատանի չեն գործածեր, որ Հայ և Լատին բարձրաստիճան եկեղեցականներու յատուկ է:

Ձեռնադրութիւնը աւարտած էր, Պատարագիչ-Պատրիարքը հաղորդուեցաւ, և իր ձեռօք հաղորդեց նաեւ զոյգ մը նորապսակները: Յորմէ յետոյ, դառնալով ժողովրդեան, Արաքերէն մողթաբանութիւն մը ըրաւ:

Պատարագին սպասաւորող վարդապետները և դպիրները, թափօրով՝ առաջնորդեցին Պատարագիչ-Սրբազանը՝ վանքի ընդունելութեան դահլիճը, ուր վերջին օրհնութիւնը տալով ներկայներուն, հանուեցաւ Պատարագի զգեստներէն, և բազմեցաւ իրեն յատուկ Աթոռին վրայ:

Հաչիւ տասը վայրկեան անցած էր, դահլիճի դռները փակուեցան, և եկեղեցիէն նոր թափօր մը կազմակերպուելով, առաջնորդեց Նորապսակները դէպի վեր, ուր Պատրիարքի հրամանաւ՝ դռները վերաբացուեցան և դեռապսակ եպիսկոպոսները՝ զգեստաւորեալ, և խաչ ու գաւազան ի ձեռին, յառաջացան զէպի Պատրիարքը, և Նորին Ամենապատուութեան Ս. Աջը համբուրելով, բուրվառով մը ինկարկեցին՝ թէ՛ Պատրիարքը, թէ՛ զայն չըջապատող չորս եպիսկոպոսները, և թէ՛ ներկայ Հայ, Յոյն, իլպտի, Հապէշ, Մարոնի, հիւր եկեղեցական դասը:

Երբ Նորընծայ եպիսկոպոսները եկեղեցի իջան, բոլոր ներկայները՝ պատշաճ մեծարանքներով պատուամարտուեցան:

Տ. Մաղաքիա եպիսկոպոս՝ յանուն Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքի, Նորընծաներուն եպիսկոպոսացու մը նորհաւորեւ է վերջ, Ս. Յակովբեանց ներկայ միաբան վարդապետներուն հետ և առաջնորդութեամբ Աւագ-Թարգման Տ. Սիմէօն վարդ. Թէլեանի, հրաժեշտի ողջոյն ասնելով, վերադարձաւ Ս. Յակովբեանց Մայրավանքը:

Մենք Պատարագի և ձեռնադրութեան ամբողջ աւեղութեան որ շուրջ 2 1/2 ժամ տևեց, ներկայ էինք, և սևեռեալ հետաքրքրութեամբ կը դիտէինք իր տեսակին մէջ եղական և հպուռագէտ այս Ասորի եկեղեցական շքահանղէսը, որ իր ընդհանուր գծերուն մէջ կը մօտենայ միւս քրիստոնեայ եկեղեցեաց ձեռնադրութեան արարչութեանց, բայց ներկայ բարձրաստիճան ներհուն եկեղեցական մը որ ակնաստուս եղած էր նաեւ Յոյն, Լատին և իլպտի ծէսերով կատարուած եպիսկոպոսական ձեռնադրութեանց, կը հաւաստէր մեզի թէ՛ ասոնց և ոչ մէկունը չի հաւաստիր այն պատկառելի վերութեան, զոր Հայ Ս. Եկեղեցին ի հանդէս կը բերէ իւր եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան արարողութեան պահուն:

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՔՄԱՅԻԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

ՈՐՔԱՆ ԼՈՅՍ, ԱՅՆՔԱՆ ԽԱԻԱՐ

Գրականութիւնը՝ մինակ մեր մէջը չէ այլ ամէն ուրեք, երթալով տկարանալու, ինչալու, ոչնչանալու վրայ է:

Ժամանակ պիտի գայ որ տող մը գրել անկարելի պիտի ըլլայ:
Ասոր պատճառը:

Ապասելով որ Թրօքատէրօյի մէկ սրահին մէջ ընելիք conference-իս արձագանգը հասնի ձեր ականջին ֆիկարօի կամ Մաթեմի միջոցաւ, բացառութիւն մը կուզեմ՝ ընել «Մամուլ»ի պատուական ընթերցողներուն և նազելափայլ ընթերցողութիւններուն համար և կանխաւ քանի մը տարրական ծանօթութիւններ տալ կ'ուզեմ իրենց, այն մեծ յայտնութեան վրայ որ նիւթը պիտի կազմէ ընելիք conference-իս և որ կոչուած է նոր թուական մը բանալու գիտութեան տարեգրութեանց մէջ:

Գրականութիւնը հոգեվարք է այն օրէն ի վեր որ ելեքարական լոյսը գտնուեցաւ:

Ռատիօմը՝ վերջին հարուածը պիտի տայ և այն օրը որ ռատիօմը պիտի լուսաւորէ զմեզ, այդ օրը գրականութիւնը մեռած պիտի ըլլայ արդէն:

Որքան կը շատնայ կոր լոյսին զօրութիւնը, այնքան կը նուազի կոր մարդկային տաղանդը:

Երբ բացատրեմ ձեզի ասոր ինչուն, դուք ինքնին պիտի համոզուիք թէ լրտածիս մէջ paradoxal սա չափ բան չի կայ:

Կ'ընդունի՞ք որ ասիէ հարիւր կամ երկու հարիւր տարի առաջ գրական գլուխ գործոցները աւելի առատ, աւելի կարեւոր էին քան ինչ որ են հիմայ:

Մարդս իմուս ծնած ըլլալու է տարբեր կարծիք մը ունենալու համար:

Ինչո՞ւ համար է որ արդի ժամանակներու մէջ՝ մնայուն, երկարաշունչ և բազմահատոր գործեր չեն արտադրեր մարդիկ, ինչո՞ւ:

Սովորելէս մը, Վիրգիլիոս մը, Շէքսպիր մը մոռցնել տուող, կամ անոնց տեղը բռնող մարդիկ՝ շատ կը ճանչնա՞ք այս վերջի-տարիներու մէջ:

Գրականութեան վերջալոյսին կը մօտենանք կսր, լուրը ինձմէ առէք:

Առաջ գիւցազներգութիւններ կը գրէին երեսուն հազար տողով և ասանք քան հատորով վէպեր:

Հիմայ doseր երթալով պզտիկնալու վրայ է և էն բեզմաւոր տաղանդը հազիւ կրնայ կոր օրը երեսուն տող արտադրել:

Հարտուէն աչքերնուդ առջեն է:

Մարդիկ այն աստիճանի հանճարեղ բաներ գրեցին երբ իբրև լուսա-
ւորութեան նիւթ ճարպը կար, խանճիլը որ վառելէ աւելի կը մը-
խար: Այդ երանելի ժամանակներուն զաւակներն են Ուրասիոս,
Փաւստոս Բլազանդացի, Եղիշէն և ասոնց պէս մեծ մատնագիրները:

Ճարպին յաջորդեց... սքարմաշեքը:

Մոմի լոյսով գրողներու մէջ նշանաւոր են Մոլիէս, Ռուսին,
Պուսլո, Ժան Ժաք Ռուսօ, Տերոյենց պատուէրն և ուրիշ քանի մը
հատներ:

Արդէն գրականութեան crise-ը այդ ժամանակներէն կ'սկսի:

Սքարմաշեքին անմիջապէս ետքը կուգայ... բէթթօլը: Այդ հե-
ղուկը իբրև լոյս գործածող գրագէտներուն մէջ ծանօթ են Տլամա
Հայր, Լամարթին, Պարոնեան, Լոնկֆէլօ, Քսավիէ օր Մօնթէբէն,
Վիքթօր Հիւկօ և Համբարձում Ալաճաճեան:

Պարսնաքի տեղի չի կայ, այդ ժամանակամիջոցին արդէն գրա-
կանութիւն ըստած բանը շատ բան կորսնցուցած էր իր նախկին
փառքէն, կարևորութիւնէն և արժանիքէն:

Ելեքարական լոյսը դռները գոցեց: Էփիսոսի գիւտէն ի վեր
մարդու տեղ դնելիք քանի՞ հատ գրագէտ կրնաք ցուցունել ինծի:

Բուն, ճշմարիտ, մեծ գրականութիւնը անհետացաւ աշխարհիս
երեսէն այն օրէն ի վեր որ մարդիկ տոմարովեց մոմի ուժով և լեքտ-
րական կառուցներով զբաղելու սկսան գիշերները:

Rosse գրականութիւնը ելեքական լոյսին արդիւնքն է:

Ինչպէս պարզեցի ձեզի խիստ ընտանեկան ոճով մը — լուրջ փառ-
տերս conférencօն կը վերապահեմ — դուք ալ համոզուեցաք կարծեմ թէ
լոյսը մեծ թշնամին եղած է հանճարեղ ուսումնասիրութիւններուն:

Որքան լոյսը գօրացաւ, այնքան տկարացաւ մարդկային միտքը:
Եթէ Խորենացին այս դարուս մէջ ծնած ըլլար, փոխանակ պատ-
մութիւն գրելու՝ հազիւ պիտի կրնար Culote Rouge-ի աշխատակցիլ,
ան ալ ամբար անգամ մը:

Հաւատացէք խօսքիս, լոյսը փոխանակ ծառայելու մարդոց լու-
սաւորութեան, անոնց փճացման պատճառ կ'ըլլայ կոր:

Որքան լոյս, այնքան խաւար, արդէն ըսի ձեզի:

Վերջացնելէ առաջ և աւելի՛ ամբաստնաւորու համար ձեր համո-
զումները այս մասին, կողմէ՞ք աւելի գրական ապացոյց մը:

Լա՛ւ:

Ուշագրութիւն ըրէք և պիտի տեսնէք թէ աշխարհիս երկու էն
մեծ գրագէտները իրենց գերմարդկային հանճարը փայլեցնելու և լա-
ւագոյն գլուխ-գործոցները արտադրելու համար բնաւ ճրագ չեն
գործածած, ընդհակառակը մութին մէջ գրած են այն ուժով որուն
ոչ ոք կրցած է հաւատարիլ մինչև այսօր:

Այդ երկու մեծ գրագէտներն էին Հոմերոս և Միլթըն:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(ԹՒԼԿԱՏԻՆՅՈՒՆ)

Ամենամեծ ցաւով առաջին անգամ կ'անդիպինք Բիւզանդիոնի մէջ մեր թերթին պատուաբեր աշխատակից Տիար Յովհաննէս Յարութիւնեանի դատն ու անակնկալ մահուան գուժին :

Թշկառնիցին՝ սուկի այս անունով յորջարջուած՝ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, որոնք առիթն ունեցած են սաեպ զինք կարգալու ու զեռ երկու շարաթ առաջ հրատարակուող մեր Եռամսեայի Բ. պրակին մէջ տեսան զինք «Գաւաթ մը միայն» ինքնատիպ վիպակով, որու մնացորդ մասը պիտի աւարտի Գ. պրակով : Այս վերջին յօդուածէն զատ գրած է թերթիս մէջ բազմաթիւ յօդուածներ ու վիպակներ, որոց մէջ կարծէ յիշատակել «Էնդի Դէմէն» թատերախաղը, «Գեղի նաւակներ»ը, «Ես կատարեցի իմ պարտքս», «Ամուսին արմաղան»ը, «Անցած տարիէն» եւն. եւն. :

Գաւաթական գրագէտներու այս ինքնատիպ գէմքին անակնկալ մահը շատ տխուր և ցաւատանջ սպաւորութիւն մը թողուց ամենու վրայ, որովհետեւ Յովհ. Յարութիւնեան ո՛չ միայն կարող գրագէտ մ'եղաւ իբր ներկայացուցիչ գաւաթի գրականութեան, այլ նաեւ իր ճիգերով և յարասեւ ոգւովը կարող եղաւ, նիւթական մեծամեծ գծաւարութիւններու յաղթելով կանգուն պահել իր վարժարանն որ միշտ փայլուն վիճակ մ'ունեցաւ :

Թշկառնիցին գաւաթական գրագէտներու մէջ, մէկ հատիկ էր իր գրելու եղանակին, ոճին, նկարելու իր մասնադատուկ կերպին, խաթթելու իր սուր գրչին և դարձուածներուն մէջ, իր կորուստը մեծ է ինչպէս գաւաթացի մեր ազգակիցներուն, նոյնքան ևս մեզի համար որովհետեւ Յարութիւնեան իրեն յատուկ ստանձին և ինքնուրոյն պատուակցանք չինած էր մեր գրական շրջանակին մէջ :

Իր անակնկալ մահը՝ սրտի կաթնածէ՛ պատահած է Մայիս 22ին և երկրորդ օրը, ինչպէս կը կարդանք, կատարուել է յուղարկութեան հանդէսը նախագահութեամբ Խարբերդի առաջնորդ Տ. Խոսրով Ծ. Վրդ.ի :

Խմբագրութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կ'ներկայէ ողբացեալ գրագէտ-դատաբարակին և իր թերթին անզուգական աշխատակցին Արիին և զաւակաց, իրենց կրած այս դառն ու անդարմանելի մեծ կորուստին առթիւ :

ԿԱՐՃ ՊԱՏԱՍԻԱՆ ՄԸ

«Ա. Մամուլ»ի 22րդ. թիւին մէջ Վ. Թութուլ անորապրութիւնով գրուածք մը կար «Եր հեղինակը իմ հասցէիս բաներ մը մրթմրթոցեր էր, Պ. Յարութիւնեանի, անոր խորագանին (») և ուրիշներու ետին սպաստանած :

Սովորութիւն չունենալով հանդերձ պատասխանելու այս կարգի բարկաճայթ շարժուածներու կամ բարբառնալիքներու, կը մղուիս quand même ողորդիկ դատ մը տալու յիշեալ պարանին, իր լիլլիբուտեան գուարճալի ոստիւններուն ինծի առթած զբօսանքէն ետքը :

Պ. Թաթուլ անհանգիստ է, դժգոհ է իր տաղիկներուն իմ կողմէն քննադատուելուն համար: Բայց փոխանակ պարկեշտ լուսթիւն մը պահելու, ընդհակառակը ուրիշները ողորմուկ ձեւերով մը աջէն ձախէն իրեն օգնութեան կը կանչէ, ասոր անոր կը քծնի, կը պուռայ կը փրփրի, հաւանութեան քուէ մը ձեռք ձգելու իր յաւատաւ իրարանցումին մէջ: Իմ խորադատ ու անուշառ մայրածումներուս մէջ՝ այսօրինակ զաւեշտական երեոյթներ կուշտ խնդուկ մը կը պատճառեն և երբեմն ալ արգահատանք կամ արհամարհանք — պարագաներուն համեմատ: Բայց ինչ հարկ աւելին: Պ. Թաթուլ իր խելացնոր շուարումին ու յաւազին զաւեշտութեան մէջ չէ կրցած ըմբռնել իմ պարզ դիտողութեանս հանգամանքը՝ իր տաղիկներուն արժէքին մասին: Անոնք կրնան սպշեցնել ու գինույնել զինքը և իր համախոհները: Բայց ո՛չ թէ զիս: Քննենք նորէն իր սա տաղիկը:

Եւ Լուսինկան
նո՛ր, ոսկեջինջ,
շքեանըսն
մէ՛ կախուած՝ ջինջ
չուրին ծիածան:

Արդ, Պ. Թաթուլի այս հնգատող տունին յօրինուածքը սխալ է: Չորրին կախուած: Սա ձեռն ալ խորհրդանշանական () է արդեօք: Փոխանակ ըսելու, օրինակի համար, ջորին վրայ կախուած: Մեր գիտցածը ան է որ առարկայ մը, իր մը կը կախուի տեղէ մը և կամ տեղի մը վրայ (ինչպէս ծառէ մը և կամ օդին մէջ՝ առկախ, ևն):

Մնաց որ բանաստեղծականօրէն աւելի յարմար պիտի ըլլար երկինքին կուրծքէն կախուած ցոյց տալը՝ այդ շքանշան-լուսնական, քան թէ այսպէս զայն իր բախտին ձգելը: Հիմա կը հասկնա՞ք, պարոն, թէ ինչո՞ւ ձեր կուրծքէն կախեր էի վերոյիշեալ շքանշանը: Կարգացածը հասկնալու տարրական կարողութիւնը որո՞ն կը պակսի եզեր. բառերը հեգելով կարգալ, (ջորին կախ-ուած???), անգիտանալ քերականութեան տարրական կանոնները, և par dessus le marché, պատգամներ որոտալու յաւանիլ, այսչափ փրուսոյց մեծամտութիւն:

Գալով զիս հասարակութեան ներկայացնելու ձեր փորձին, շքանորակալ եմ ձեր այդ աւելորդ յուշութեան համար: Դուք նախ խնամք տարէք ձեր ոտանաւորներուն անսխալ շարադրութեան և յատկութեան, ջանացէք կարգուցելի և ճանչցուիլ ու մասնաւոր հասկնալի ըլլալ: Եթէ ձեր «ծառերուն տակ» հռչակաւոր ոտանաւորը (անմահացած Թօլայեանի կողմէ) և սա՛ մեր գիտցած տաղիկներն են որ չլմորեցուցած են ձեզ ու անասնելի յաւանիտս մը դարձուցած, ըսելիք չունի՞մ. : Դուք կրնաք ուղղամտեղ չափ ձեր ծանօթ յեկտարանին կրթիւիլ ու սոնքալ: Ամէն պարագայի մէջ, իմ գրական համեստ անուշոր պէտք չունի ուրիշներու շնորհիւ ծանօթացուելու: Մնաց որ իմ նկարագիրս ու դաւանանքս յայտնի են արդէն. ես անոնցմէ՝ չեմ ուրանք իրենց գրիչը ստրկօրէն ի սպաս կը դնեն ենթադրական կամ վիճելի արժանիքներու պանծացումին: Չհաւնեցա՞ք, պարոն, իմ յիշած հերոսիս Երանի՛ թէ ճանչցած երիտասարդներէս շատերը ձեզի հետ կարող ըլլային զայն հաւատարմօրէն ընդօրինակելու: Ինքնօգնութիւնով առաջացած և կարենոր գիրքերու տիրացած այս կարգի տիրարներու յաջողութիւններ հաճոյքով պէտք է յիշուին, քաջալերուին ու ներքողուին մի՛շտ — թո՛ղ կոշուին անոնք Հայկ, Գարեգին կամ Պօղոս:

Va donc, mon petit! Այսչափն ալ չատ իսկ էր արդէն: Չէ՛ր արժեր:
ՄԻԷՐԱՆ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

Լ Ր Ա Ք Ա Ն

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԵՂԻՇԷ ԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ անցեալ ուրբաթօր մեկնեցաւ քաղաքէս թեմական այցելութիւն մ'ընելու համար Էստէմիշ, ուսկից պիտի վերադառնայ յառաջիկայ հինգշաբթի օրը:

ԱՆՑԵԱԼ չորեքշաբթի երեկոյեան ըստ սովորութեան նիստ կազմեցին Վարչական Ժողովներն և խառն խորհրդակցութիւններ եւս ունեցան Քաղաքական Ժողովն Տնտեսականի հետ և Կրօն. Ժողովն Քաղ. Ժողովոյ հետ:

ՔԱՂ. Ժողովոյ և Տնտես. խորհրդոյ խառն նիստին մէջ նկատողութեան առնուած խնդիրն է անհատի մը կողմէ Ազգ. գետնի վրայ շինուած կալուածներու առձիւ՝ ըստ պայմանագրի տարեկան վճարելի գումարի մը (100 ոսկի) քանի մը տարիներէ ի վեր անվճար մնացած: Ըլլալը խառն Ժողովը որ և է կերպով չկրցաւ զգրակացութեան մը յանգիլ այս մասին:

ԻՍԿ Կրօն. և Քաղ. Ժողովներու խառն նիստին մէջ Պատրիարքարանէ հաւած՝ վերաքննելի ամուսնական դատի մ'առնիլ ինչ ինչ վկաներ լսելու և այդ մասին վերջնական պատասխան մը պատրաստելու պարագաներուն վրայ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան և խառն Ժողովը որոշեց յաջորդական քանի մը նիստեր ընելով ժամ առաջ լրացնել իր պարտականութիւնն և տեղեկագրել Պատրիարքարան:

ԱՏԱՆԱՅԻ առաջնորդ Գեր. Մուշեղ եպ. ներկայ ամսոյն 10-15ին կ'մեկնի Էքսլինդէպի Պօլիս, բայց մտադրութիւն յայտնած է քաղաքս հանդիպիլ և քանի մ'օր մնալ, և շատ հաւանական է որ Դուբեան Սըրբագանի հետ ուղեւորի դէպի մայրաքաղաք:

ԴԱՅՈՒԹԵԱՄԱ կ'արձանագրենք թէ Տիար Զարեհ Ռ. Ոսկանեան փոխ-գործակալ կարգուած է Royal Exchange հրդեհի ապահովագրական ընկերութեան, ընդհ. գործակալներու Տեառն Ե. Ալիմիւ և ընկ. կողմէ քաղաքիս և շրջականերու համար:

ԹԵՐԹԻՍ ծանուցմանց բաժնին մէջ ուշադրութեան կ'յանձնենք երկրագործներուն, վաճառականներուն և ուսուցիչներուն կարգալ՝ Տիար Յ. Տէր Յակոբեանի ծանուցումը:

ԵՐԱՍԵՌ ՎԱՐՓԱՐԱՆՔ

Երկսեռ վարժարանաց տարեկան հարցաքննութիւնները պիտի սկսին ամսոյն 10ին՝ Ուսումն. խորհուրդը շատ պատշաճ որոշում մը տուած է այս շրջանին որոշ

համակարծիք ենք ամեն մասամբ և կ'յուսար թէ այլ եւս նոյնութեամբ և եթէ կարելի է աւելի պարզուելով գործադրութեան կ'որոշի յաջորդ շրջանին ալ, այս խիստ օրինաւոր որոշումն է հարցաքննութիւններն գրաւոր ընել առանց ցուցամոլութեան և մեծազորոյ ընթացներու, միայն բարձրագոյն կարգերու համար պիտի կատարուին քերականի քննութիւններն, որոնք կ'յուսանք թէ յաջորդ շրջանին բոլորովին վերջ կ'գտնեն, քանի որ վարժարանի մը ուսման մակարդակը, աշակերտներու յաջողակութիւնը, մէկ խօսքով դպրոցին վիճակը հարցաքննութիւններէն չէ՛ որ կ'յայտնուի կամ կ'ապացուցուի: Ս. Հախիս, վարժարանի քերականի քննութեանց օրերն են՝ Յունիս 11 Ը. կարգ Գիտութիւն, 13ին Հայերէն, 11ին Ուսողութիւն, 18ին Անգլ., 20ին Ալլաթն. և Պատմ., միշտ ժամը 5-30-7-30: Մեարդ. վրձ. 10ին Գիտութիւն, 12ին Ուսողութիւն, 14ին Տոմարակալութիւն, 15 Կիր. ժամը 10-12 Տաճկ., 17ին Հայերէն, 19ին Անգլ. 20ին Յունարէն 3-5, 21ին Փրանսերէն:

ԿՐԱՔՆԵՆԻԶ

Գոնութեամբ կ'արձանագրենք մենք ալ **Արեւելի** մէջ առաջին անգամ կարդալով թէ հանգուցեալ Մինաս Էֆ. տեղ հայ Թերմերու աւագ գրաքննիչ կարգուած է Երուսաղէմ Էֆ. Եւուսութեան, որ Տպագրական Տեսչութեան կարող և ուղղամիտ պաշտօնեաներէն է: Եւուսութեան Էֆ. ազնիւ ձիրքերով օժտուած համակրելի անձնաւորութիւն մ'է և իր պաշտօնին մէջ ցոյց տուած ձեռնհասութեամբ ու փորձառութեամբ, պատուաբեր տեղ մը կ'գրաւ Տպագրական Տեսչութեան պաշտօնատարներու շարքին մէջ, գրաքննիչի առաջին օգնական Լեւոն պէյ Սուրէնեանի հետ, որ նոյպէս փորձ և ձեռնհաս պաշտօնատար մ է: Գրաքննիչի երկրորդ օգնական նշանակուած է Երուսաղէմ Էֆ. Վարժապետեան: Ա. Մամուլ իր շնորհաւորութիւնները կ'ներկայէ այս առթիւ Երուսաղէմ Էֆ. Եւուսութեան, ինչպէս նաեւ Սուրենեան և Վարժապետեան Էֆէնոյիներու:

ՆՈՒՆԻԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տէր և Տիկին Օհ. Ա. Տէրվիշեանէ 5 Անգլ. ոսկի, Սրբազան հօր ձեռամբ Ա. Գարահիւարի Թաղ. Խորհուրդէ 25. մետ. Տիար Թաղ Պերկամալեանէ 7 1/2 օխ. պտղապաղ, Տիար Արմենակ Պարտիզպանեանէ 30 օխ. հաց:

Խմբագիր-Տնօրէն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ ★ Տպագրութիւն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ Է
PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD. Է

ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1782ԻՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ԴՐԱՄԱԴԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ	Անգլ. Ոսկի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՑԹ	4,500,000
ՄԻՆՁԵՒ ԱՅՈՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՍ	1,500,000
ՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՐԷՆԸ ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ	30,000,000

Հանրածանօթ այս ընկերութիւնը 1893ին միակ POLICE
մը ստորագրեց 3,474,030 անգլ. ոսկիի համար եւ իբր ա-
պահովագին ստացաւ Անգլ. ոսկի 33,821, ինչ որ միակ
POLICE մը կնիւած ապահովագրութիւններու մէջ ան-
նախընթաց պարագայ մըն է.

Այս ընկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՍ կ'ապահովագրէ ամեն
սեռակ շէնքեր, ապրանք, կարասիք եւն. նպաստաւոր
պայմաններով.

ԳՆԴՀ. ՆՈՐԼԱՅՈՑՈՒՑԻՉԻ ԻԶՄԻՐԻ
Լ. ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԷՆՔԷՐՈՆԱՍԻՕՆԱԼ (L'Internationale)

ՄՈՎԱՅԻՆ ԱՊՈՇՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Է ՏԻՒՍԷԼՏՐՓ

Ընկերութիւնս ծովային արկածներու դեմ ապահովագրութիւններ
կ'ընդունի, ամեն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր գինե-
րով և պայմաններով.

Իւսիրի ընդհ. ներկայացուցիչք

Լ. ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Լօնալ կոստանդ Սիւրապետի Թիւ 11, 12, 13.

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ

ՆՈՐԱՀՆԱՐ ԿԱԼԻ ՄԵՔԵՆԱՅ

Միևսու անուն սօխ մեքենան որ չորս տարիներէ ի վեր իզմիրի շրջակայքը մեծ բնգունելութեամբ գործածուելու վրայ էր, վերջերս կայս, կառավարութեան գնահատմանը և անոր հնարիչը վարպետ Մինաս Ծատուրեան առանձինք տարուան մենաշնորհի տրամանացած է:

Միևսու մեքենայի շնորհիւ սկսուած է արդէն իսկ մէկ կողմ նեառիչ նախապետական կարգ մը յամրաքայլ գործիներ և այժմ մեծ յաջողութեամբ միայն երկու ձիով կարելի է կամենլ ցորենի, գարիի, փակլայի, վարսակի եւն. կայեր նախ յարդիս նպատակայարմարութեամբ և որ ի վեր է քան պամենայն ժամանակի 80⁰/10 հիանալի խնայողութեամբ և նպատատար տարբերութեամբ:

Միևսու մեքենան բոլորովին երկաթէ և պողպատէ շինուած բլալուն 40—50 տարիներու գործածութեամբ ալ որ և է խանդարում շունեւնալը, ձիու մը վրայ բեռնելով ուզուած աեղը փոխադրելի բլալը ու վինը 7¹/₂ լիրա բլալով էն համեաութեամբ երկրագործին ալ մատչելի: Բլալը ուղադրութեան արժանի կէտեր են:

Անձամբ կամ նամակով գնել ուզողներ և կամ իրենց բաղաքին մէջ Միևսու մեքենային գործակալ կամ մենավաճառը բլալ ուզողներ կրնան դիմել ստորեւ նշանակուած հասցէին ուրկէ ամէն տեսակ տեղեկութիւններ քրիարար կը տրուին:

Հասցէ.— ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մարբուեցիլար - ԻԶՄԻՐ)

ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԱՅԼ ԶԲԱՀՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ —

1.— Շրջակայներէն իզմիր ծախուելու համար զրկուած որ և է ապրանքներու վաճառումը կ'ատանձնէ:

2.— Իզմիրէն կը հայթայթէ շրջականերուն համար մալիֆաթուրայի քազմիրի, գերձանի, խուրտավթի, երկաթեղէն գործիներու, պահարկի և այլն ապրանքներ: Նմոյշի, թիւի, կամ բացատրութեան վրայ:

3.— Վաճառատանց պաշտօնեաներ կը հայթայթէ:

ՌՈՒՍՈՒՑԻՑՆԵՐՈՒՆ —

4.— Բոլոր հայ վարժարաններուն համար ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ կը հայթայթէ: Վերջին երկու յօդուածներուն համեմատ պաշտօն ստանձնել ուզողներ ալ ժմէն իսկ իրենց անունները արձանագրել տան արձանագրութեան և թղթակցութեան համար ¹/₂ մէճիւ միայն վճարելով:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻՔՅԵԱՆ

ՖՐԱՆԿԱՅ ԹԱՂ

Պատիւ ունինք ծանուցանել մեր Յարգոյ Յաճախորդաց թէ վերջին նորաձևութեանց թամենարնտիր տեսակները եկած են նոյնպէս ստացած ենր ֆլանելթներ Viyella ֆանելաներ, Dentsի ձեռնոցներ, Wolseyվ ֆանելա շապիկ և combinaisonներ, անգլիական հոփանոցներ Denteleis և բազմանթըրիի հարուստ տեսակներ, նաև կանանց Manteauxներ ածան և վերջին գիներով:

ԾԱՆ. ԱՄԷՆ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒՆ ԿՏՈՐ ՈՒՍԵՔՆԵՐ:

BANQUE D'ORIENT

ՊԱՆԻՔ ՏՕՐԻԱՆ

Հաստատում Եւրոպայի Ազգ. և Տըշմանի Ազգ. դրամատան կողմէ

Դրամադրութի ամբողջութեամբ գրուած ֆրանք 10.000.000

Կեդրոնատեղի Աթենք

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սելանիկ, Ալեքսանդրիոս, և Գահիր

Գործակալութիւն Ի Համպուրկ

Պանք տ'Օրիան դրամատանի ամէն տեսակ գործողութիւններ կ'ընէ, ինչպս՝ պանձում և գեղջում Առևարական թղթերու, Հեռագրական վրձարմունք, առումախ փոխգրեթու և դրամներու, Աշխարհի զլիաւոցադարներու վրայ կուտայ վարկերու բացման դրեր, առումախ ամեն տեսակ արժթուղթերու, քաղցր քրթեցիկ հաշիւներու, դրամ արժեթուղթերու և ապրանքներու վրայ, ևն:

Ա. Ի. Ա. Ն. Դ. Ն. Դ.

Պանք Տ'Օրիան կ'ընդունի դրամի Աւանդներ Հետեւեալ սակերով

1 1/2	0/0	3	ամսուան աւանդի մը	Հոտար
2	0/0	6	»	»
3	0/0	1	տարուան	»
3 1/2	0/0	2	»	»
4	0/0	3	»	»

Բարեկործական Հաստատութիւններու տաւաններն վերէի սակերէն 1/2 0/0 առաւելութիւն մը կ'ընդունին:

Ի տես վճարելի տաւաններուն համար՝ վիակ անձի մը կըղմէ և 100 Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան 2 1/2 տոկոս մը կը յաւակցնէ:

Պանք տ'Օրիան Հաստատութեան արամադրութեան տակ դրած է, աննշան վարձքի մը փոխարէն իր Հաստատութեան մէջ գտնուած դրամարկներն, հոն դրամ և արժեւոր առարկաներ պահելու համար:

THE GRESHAM,

“ԿՐԷՇԱՄ,”

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆՎԵՍՏԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ 1848 ՏՆ.

Գոյլ Ընկերութեան	Ա. Ո.	9014,532
Տարեկան հասոյթ	» »	1,438,659
Վճարուած գումարներ	» »	20,474,666

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական ընդհանուր կանոններու մէջ մասնաւոր 24-րդ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ բլլալով կ'նկարագրէ, որով «Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օսմանեան զաւարաններու վճիռներն ո'ւ է տարրերութեանց առջեւ:

Աւելի ընդհանուր տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր բարձակներուն

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.
C. WHITTAL & CO

ՆՈՐԹ-ՅԷՐՆ (NORTHERN)

ՀՐԴԵՂԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆՎԵՍՏԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իգմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864-էն ի վեր

Դրամազուրի Ընկերութեան	Լ. Ս.	3,000,000
Տարեկան հասոյթ	» »	1,600,000
Պահեստի զուտար	» »	6,673,000

Ընկերութիւնն նպաստաւոր պայմաններով կապահովագրէ աշարժ կալուածներ, գործարաններ, ամեն տեսակ ապրանքներ եւ. ևն.:

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՍՍ ՀԱԹԳԷՆՍՕՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԻԶ ԻՐԻ ԵՒ ՓՈԳՐ ԱՍԻՑ

Ֆրանկագ քաղ, Բանաժ Արարցունեկեր

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903.

ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ ԶՄՈԱՆ ԱՐԹԻԻ ԷՔԼԷՐ

Ի ցոյց դրած է կանանց հա-
մար, գոյնզգոյն, զիմացկուն
ու ճաշակաւու հովանոցներու
հիմնարկի գտնադանութիւն մը,
հովանոցներ որոնց շքեղու-
թիւնը ու կառարեկութիւնը
կը ԳԵՐԱԶԱՆՑԵՆ նոյն իսկ
ԵՒՐՈՊԻՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍ-
ՏՈՒԱԾՆԵՐԸ:

ԵԿԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԷ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու լստա՛հ եղիք ԲԷ նոյն իսկ
ձեր ամենէն զօռարահանները
պիտի գոհանան ամէն տեսա-
կէաներով. — Նրբութիւն,
Նորութիւն, Աժնութիւն:

ԷՔԷՐ ԱՆԳԱՄ
ժառ պիտի գտնէք նոյնպէս,
Հովահարներ որոնց զեռ վեր-
ջերս ստացած է, Պայուսակ-
ներ, Հեռադիտակներ, Չեղքի
կոյովներ, Քաւագաններ, զար-
կարանքի առարկաներ են. են:

Գաւառի գնողները ն հաւար

ԷՔԷՐ, ին հասցէն՝
ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ
ՇԻՂԵՆԻԷՐ Փողոց — Ի Զ Մ Ի Բ

ESTABLISHED 1782

PHOENIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Դրամադրույն և պահեստի գրամ Ա. Ո. 4,500,000

Տարեկան հասոյթ Ա. Ո. 4,500,000

«ՖԷՆԻՔՍ» 122 տարիէ ի վեր հիմնուած սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան Ընկերութիւն մ'է և ցարդ հատուցած է առաւել քան 27,000,000 Ա. Ո. ֆւտուրը համար:

«ՖԷՆԻՔՍ» կ'ապահովադրէ հրդեհի դէմ շէնք, կարասիք և ապրանք լսյ ի պատաստուր պայմաններով: Դիմել տո

Լիազօր Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի և Գաւառացի
F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE BRANCHE MARITIME

ETABL. A LONDRES EN 1720

Մօլթուին Ապահովագրական Ընկերութիւն
խիստ նպաստաւոր պայմաններով:

Մասնաւոր պայմանադրութեամբ մը բնկերութիւնս կ'ապահովադրէ նաեւ կրակի արկածներ, 40 օրուան պայմանաժամով մը սթերանցաներու (Docks) մէջ ինչպէս յԱնգլիա նստիպէս և գլխաւոր նօթերու մէջ, ինչպէս արտէլի: Հալիւրի, Համպուրիի եւ. եւ.:

Իզմիրի Ներկայացուցիչ
F. BLACKLER

Գրական վայելք

ՄԻԱՄԻՏԻ ՄԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ՉԻՇՈՒՔ - ՍԱՐԱՇԻ

Խիստ հետաքրքրաշարժ ու զուտ գրական ալք սիրավէպր սր ժամանակին այնքան ընդունելութիւն գտաւ ու գնահատուեցաւ բնթերցողներու սահմանափակ շրջանակի մը մէջ, այս անգամ գիրքի ձեռք հրապարակելած է, աւելի դիրամտաչելի ու ժողովրդական ըլլալու համար: Ընտիր տպագրութիւնս Գեղարուեստական կոլլը, էջ 280 գին 7. 400:

Էնգրոնաւագի Օննիկ և Ընկ. Պօլիս Շիրին խան Թ. 7: Կը գտնուի ամեն գրավաճառի բով և «Ա. Մամուլ»ի Գրատունը:

GRANDS MAGASINS

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & C.

ՍԵՐ ԿԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷ ՔՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ
Բ. ՔՍԷՆՈՔՈՒԼՕ ԵՒ ԸՆԴ

سابا حنا مخيط - بيروت

أكبر مستودع اسنان و كاوشك واول اسنان

وكل اشهر معامل او با و اميركا. اسس سنة ١٨٦٣

دیش و دیشجیلری مخصوص الات و استیک دیبوزیتوسی

SABAS J. MOHBAT

BEYROUTH (Syrie)

Grand Dépôt de Dents & Caoutchoucs

FONDE EN 1863

The first & the largest Depot in the Levant

ՍԱԲԱՍ Ժ. ՄՈՀԲԱՏ

ՊԵՐՈՒԹ

Մեծ Մթերանոց ատաներու և քաուչուքներու

Հիմնուած 1863 ին

Ամենէ առաջնակարգ և մեծ մթերանոցը Արևելքի մէջ

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

ԱՐԳԱՄ

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Գ. Վ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ

Գ. ԵՌԱՄՍԵԱՅ

Կ'ինդըրուի մեր կանոնաւոր, պատուակալ եւ պատահական աշխատակիցներէն իրենց յօդուածներն հասցնել խմբագրութեանս՝ Գ. Երամսեայի համար մինչեւ Յունիս 15/28:

HYGIÈNE BEAUTÉ
CRÈME SIMON

Վայելչաւեր Կիները

որոնք Կոռզեն Պաշտպանել

Իրենց Գեղեցկութիւնը

Պէտք է Ամեն օր Գործածեն

ՃԵՄԱՐԻՑ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՄԵՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

24842 J. MOHBAI

BEYRUTH (SYRIE)

ՀԱՅՐԱՊԵՏ 1860

Crème Simon de Paris & Constantinople

ԳԵՂԵՑԿԱՅԵՆՈՂ ԶԲԷՍԸ

The best & the latest in the world

ԳԵՂԵՑԿԱՅԵՆՈՂ ԶԲԷՍԸ

ԿԲ ԳՏՆՈՐԻ

— ԿԵԼԱՐԱՆՆԵՐՈՒ — ՀԱՏԵԼԻՆԱՑ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ —

— ՊԱՋԱՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ —

ԳՆԵԼՈՒ ԱՅԵՆ Հոր Աշխարհաբան Ընկ

— ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԻՆ ԵՎ ՄԵՐԺԵՂ

ԿԵԼՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲՈՆՁԱՓՈՇԻ

ՕՃԱՌԱՎԱ

ՍԻՄՈՆ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆ

ԱՌԱՆՑ ՊԻՍՏՈՒԹԻ

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՄԵՍ ՄԱՔՈՒՐ

Ժ. ՍԻՄՈՆ -- ԲԱՐԻՉ